Jean Baudrillard
Celălalt prin sine însuşi
Casa cărţii de ştiinţă
1997
Jean Baudrillard Celălalt prin sine însuşi
ISBN 973 – 9204 – 28 – 7
fcieditions Galilee, Paris
Aide par le ministere français charge de la culture
Jean Baudrillard Celălalt prin sine însuşi
Drepturi exclusive pentru ediţia în limba română:
Casa Cărţii de Ştiinţă
Fondator: dr. TA. CODREANU
Director: ing. Mircea TRIFU
Tehnoredactare computerizată: CZEGELY Erika
Corectură-montaj: Maria SAL VAN Ioan ANDREICA
Tiparul executat la: Casa Cărţii de Ştiinţă str. Agricultorilor 20/26 3400 Cluj-Napoca
Tel/fax: 064 – 162151 România
Traducere de CIPRIAN MIHALI
JEAN BAUDRILLARD L'autre par lui-même Editions Galilee, 1987, Paris

Este paradoxal să faci panorama retrospectivă a unei opere care nu s-a vrut niciodată prospectivă, asemeni lui Orfeu care îşi întoarce prea repede privirea spre Euridice, trimiţând-o pentru totdeauna în Infern. Trebuie procedat ca şi cum opera ar preexista ei înseşi, presimţindu-şi sfârşitul încă de la început. Totuşi, există aici un exerciţiu de simulare ce poate intra în rezonanţă cu una din temele majore ale ansamblului: să procedezi ca şi cum această operă ar fi încheiată, ca şi cum ea s-ar dezvolta de o manieră coerentă, ca şi cum ar fi existat dintotdeauna. Nu văd deci un alt mod de a vorbi de ea decât în termeni de simulare, asemănător oarecum modului în care Borges reconstituie o civilizaţie pierdută din fragmentele unei biblioteci Asta înseamnă că eu nu-mi pun deloc problema verosimilităţii sociologice, căreia mi-ar veni infinit de greu să-i răspund, pot numai să mă pun în poziţia unui călător imaginar care s-ar trezi cu aceste scrieri în faţă ca şi cu nişte manuscrise uitate şi care, în lipsa unor documente ajutătoare, s-ar strădui să reconstituie societatea pe care eu o descriu.

Extazul comunicării

Totul a plecat de la obiecte, dar nu mai exista sistem al obiectelor. Critica lor era încă cea a unui semn încărcat cu sens, cu logica sa fantasmatică şi inconştienta şi cu losica sa diferenţială şi de prestigiu. În spatele acestor două logici, un vis antropologic: cel al unui statut al obiectului dincolo de schimb şi de întrebuinţare, dincolo de valoare şi de echivalenţă, visul une, logici sacrifici*: dar, cheltuire, potlatch, parte blestemata, consum, schimb simbolic.

Toate acestea există încă şi în acelaşi timp toate acestea dispar. Descrierea acestui univers proiectiv, imaginar şi simbolic, era încă descrierea obiectului ca oglindă a subiectului. Opoziţia dintre subiect şi obiect era încă semnificativă, la fel ca şi imaginarul profund al oglinzii şi al scenei. Scenă a istoriei, dar şi cealaltă scenă, a cotidianităţii, ivindu-se în umbra istoriei pe măsură ce aceasta era dezinvestită politic.

Astăzi nu mai există scenă sau oglindă, numai un ecran şi o reţea. Nu mai există transcendenţă sau profunzime, numai suprafaţa imanentă a derulării operaţiunilor, suprafaţa netedă şi operaţională a comunicării. Întreg universul înconjurător şi propriul nostru corp devin ecran de control, după modelul televiziunii, cel mai frumos obiect prototipic al acestei ere noi.

Nu ne mai proiectăm în obiecte cu aceleaşi afecte, cu aceleaşi fantasme de posesiune, de pierdere, de renunţare, de gelozie: dimensiunea psihologică s-a estompat, chiar dacă o putem repera mereu în detaliu.

Barthes semnalase deja acest aspect pentru automobil: unei logici a posesiunii, a proiecţiei specifice unei relaţii subiective puternice, i se substituie o logică a conducerii. Nu fantasme de putere, de viteză, de proprietate legate de obiectul însuşi, ci o tactică potenţială legată de folosirea sa (stăpânire, control şi comandă, optimizare a jocului de posibilităţi pe care le oferă maşina ca vector, şi nu ca sanctuar psihologic) şi simultan transformarea subiectului însuşi, care devine ordinator al conducerii, şi nu demiurg beat de putere. Vehiculul devine o bulă, tabloul de bord o consolă, iar peisajul din jur se derulează ca un ecran televizat.

Dar putem concepe un stadiu ulterior acestuia, în care maşina este şi un material performativ. un stadiu în care ea devine reţea informativă. Cea care îţi vorbeşte, care te informează „spontan" despre

starea sa generală şi despre starea ta (refuzând eventual să funcţioneze dacă tu nu funcţionezi bine), maşina sfătuitoare şi deliberantă, parteneră într-o negociere generală a modului de viaţă, ceva (sau cineva. În acest stadiu, nu mai există diferenţă) la care eşti conectat miza fundamentală devenind comunicarea cu maşina, un test continuu de prezenţă a subiectului printre obiectele sale – interfaţă neîntreruptă. Din acest moment, nu mai contează viteza sau deplasarea, nici măcar proiecţia inconştientă, competiţia sau prestigiul. De altfel, desacralizarea maşinii în acest sens a avut loc de multă vreme („S-a terminat cu viteza!", „cu cât merg mai mult, cu atât consum mai puţin!"). Se instaurează mai degrabă un ideal ecologic, un ideal de reglare, de funcţionalitate bine temperată, de solidaritate între toate elementele unui aceluiaşi sistem, de control şi de gestiune globală a unui ansamblu. Fiecare sistem (inclusiv universul casnic) formează un fel de nişă ecologică, de decor relaţional, în care toate elementele trebuie să se menţină în contact continuu, informate de starea lor respectivă şi de cea a întregului sistem, căci slăbirea unui singur element poate duce la catastrofă.

Toate acestea nu sunt, fără îndoială, decât un discurs, dar trebuie să remarcăm că analiza consumului în anii şaizeci/şaptezeci pleca ea însăşi de la discursul publicitar sau de la cel pseudoconceptual al profesioniştilor. „Consumul", „strategia dorinţei" n-au fost la început decât un metadiscurs, analiza unui mit proiectiv căruia nimeni nu i-a cunoscut vreodată incidenţa reală. Nu s-a ştiut niciodată mai mult, în fond, despre adevărul relaţiilor dintre oameni şi obiectele lor decât despre realitatea societăţilor primitive. Este ceea ce permite organizarea mitului lor, dar şi ceea ce face inutilă orice intenţie de verificare statistică, obiectivă, a acestor ipotezie. După cum se ştie, discursul publicitarilor este destinat în primul rând publicitarilor şi nimic nu ne spune că discursul actual asupra informaticii şi comunicării nu este destinat doar profesioniştilor informaticii şi comunicării (discursul intelectualilor şi sociologilor pune, de altfel, aceeaşi problemă)

Telematică privată: fiecare se vede propulsat la comenzile unei maşini ipotetice, izolat în poziţie de perfectă suveranitate, la distanţă infinită de universul său original, adică în poziţie fixă de cosmonaut în bula sa, în stare de imponderabilitate, stare care-l obligă la un zbor orbital continuu şi la menţinerea unei viteze suficiente de mari în vid

pentru a evita să se zdrobească de planeta sa de origine.

Această realizare a satelitului orbital în universul cotidian corespunde transformării universului domestic în metaforă spaţială, cu lansarea pe orbită a apartamentului-cu-două-camere-bucătarie-şi-baie în ultimul modul lunar, deci satelizării realului însuşi. Cotidianitatea habitatului terestru ipostaziată în spaţiu înseamnă sfârşitul metafizicii şi începutul erei hiper-realităţii Vreau să spun: ceea ce se proiecta în habitatul terestru în mod mental, ceea ce se trăia aici ca metaforă este proiectat, de acum, fără nicio metaforă, în spaţiul absolut care este cel al simulării.

Sfera noastră privată nu mai este, nici ea, o scenă pe care se joacă o dramaturgie a subiectului înconjurat de obiecte ca imagine a lui, noi nu mai suntem dramaturgi sau actori pe această scenă ci terminale de multiple reţele Televiziunea este prefigurarea cea mai directă a acestei situaţii, spaţiul însuşi de locuit fiind conceput azi ca spaţiu de recepţie şi de operare, ca ecran de comandă, terminal înzestrat cu putere telematică, respectiv cu posibilitatea de a regla totul de la distanţă, inclusiv procesul de muncă în perspectiva muncii telematice la domiciliu şi, bineînţeles, consumul, jocul, relaţiile sociale, timpul liber. Ne putem imagina simulatoare de timp liber sau de vacanţe după modelul simulatoarelor de zbor pentru piloţii de avion.

Science-fiction? Desigur, dar până acum toate mutaţiile mediului înconjurător au urmat o tendinţă ireversibilă spre abstractizarea formală a elementelor şi funcţiilor, spre omogenizarea lor într-un singur proces, spre deplasarea gestualităţilor, a corpurilor, a eforturilor, prin comenzi electrice şi electronice, spre miniaturizarea, în timp şi spaţiu, a proceselor a căror scenă – dar care nu mai este o scenă – devine cea a memoriei infinitezimale şi a ecranului.

Aici este, de altfel, problema noastră, în măsura în care această encefalizare electronică, această miniaturizare a circuitelor şi a energiei, această tranzistorizare a mediului aruncă în inutilitate, în desuetudine şi aproape în obscenitate, tot ceea ce constituia odinioară scena vieţii noastre. Se ştie că simpla prezenţă a televiziunii transformă habitatul într-un soi de ambalaj arhaic, într-un vestigiu al relaţiilor umane a căror supravieţuire provoacă perplexitatea. Din clipa în care această scenă nu mai este bântuită de actorii ei şi de fantasmele lor, iar comportamentele se focalizează pe anumite ecrane sau terminale operaţionale, restul nu mai apare decât ca un imens corp

inutil, pustiu şi condamnat. Realul însuşi nu mai este decât un imens corp inutil

E vremea unei miniaturizări, a unei telecomandări şi microprocesări a timpului, a corpurilor, a plăcerilor. Nu mai există principiu ideal al acestor lucruri la scară umană. Din el nu au mai rămas decât efecte miniaturizate, concentrate, imediat disponibile. Iar schimbarea de scară este vizibilă pretutindeni, acest corp, corpul nostru, a devenit superfluu în întinderea lui, în multiplicitatea şi complexitatea organelor sale, a ţesuturilor şi funcţiilor sale, deoarece totul se concentrează astăzi în creier şi în formula genetică, ce rezumă prin ele însele definiţia operaţională a fiinţei. Satul, imensul sat geografic, pare un corp pustiu, a cărui întindere însăşi este lipsită de necesitate (şi pe care ne plictisim traversând-o chiar şi în afara autostrăzilor) de vreme ce toate evenimentele se concentrează în oraşe, ele însele pe cale de a se reduce la câteva monumente miniaturizate. Iar timpul: ce să mai spunem despre acest nesfârşit timp liber care ne-a fost lăsat, prea multul timp care ne înconjoară ca un câmp vag, o dimensiune de acum inutilă în derularea sa, de vreme ce instantaneitatea comunicării a miniaturizat schimburile noastre într-o succesiune de momente?

Corpul ca scenă, peisajul ca scenă, timpul ca scenă dispar unul câte unul. La fel şi spaţiul public: teatrul socialului, teatrul politicului se reduc din ce în ce mai mult la un imens corp moale cu nenumărate capete. Publicitatea, în noua sa versiune, nu ca scenariu baroc, utopic, extatic al obiectelor şi al consumului, ci ca efectul de vizibilitate omniprezentă a întreprinderilor, firmelor, interlocutorilor sociali, a virtuţilor sociale ale comunicării, publicitatea invadează totul, pe măsură ce dispare spaţiul public (strada, monumentul, piaţa, scena, limbajul). Ea comandă arhitectura şi realizarea de superobiecte cum sunt Beaubourg, Ies Halles sau La Villette, care sunt efectiv monumente (sau antimonumente) publicitare, nu pentru că ar fi axate pe consum, ci pentru că se propun spontan ca demonstraţie a operării culturii, a operării culturale a mărfii şi a celei a masei în mişcare. Aceasta e singura noastră arhitectură astăzi: mari ecrane, particule, molecule în mişcare. Nu o scenă publică, un spaţiu public, ci gigantice spaţii de circulaţie, de ventilaţie, de conectare efemeră.

Acelaşi lucru şi pentru spaţiul privat. Dispariţia lui este contemporană cu cea a spaţiului public. Acesta din urmă încetează de a

mai fi un spectacol, celălalt încetează de a mai fi un secret. Distincţia dintre un interior şi un exterior, ce descria întocmai scena casnică a obiectelor şi cea a unui spaţiu simbolic al subiectului, a dispărut într-o *dublă obscenitate*: gestul cel mai intim al vieţii tale devine prada virtuală a mass-mediei (televizarea non-stop a familiei Loud'se în SUA, nenumăratele „scene de viaţă" şi emisiunile psy la televiziunea franceză) – dar şi universul întreg se derulează fără nicio necesitate pe ecranul tău de acasă. Pornografie microscopică a universului, pornografică pentru că forţată, exagerată, la fel ca şi prim-pâanul sexual în filmele porno. Toate acestea fac să explodeze scena, protejată odinioară de o distanţă minimă, scenă care era jucată după un ritual secret cunoscut doar de actori.

Universul privat era alienant, în mod sigur, în măsura în care el te separa de ceilalţi, de lume, în măsura în care era investit ca spaţiu protector, ca imaginar protector Dar el beneficia şi de câştigul simbolic al alienării, şi anume că Celălalt există şi că alteritatea poate însemna şi ce e mai bun şi ce e mai rău. Astfel societatea de consum a fost trăită sub semnul alienării, ca societate a spectacolului dar, tocmai, exista spectacol, iar spectacolul, chiar alienat, nu este niciodată obscen. Obscenitatea începe când nu mai există spectacol, scenă, teatru, iluzie, când totul devine de o transparenţă şi o vizibilitate imediate, când totul este expus luminii puternice şi inexorabile a informaţiei şi comunicării.

Nu mai trăim în drama alienării, *trăim în extazul comunicării*. lar-ceşj-xiâz fist. e obscen. Obscen e ceea ce pune capăt oricărei priviri, oricărei imagini, oricărei reprezentări. Nu numai sexualul devine obscen, există astăzi o întreagă pornografie a informaţiei şi comunicării, o pornografie a circuitelor şi a reţelelor, a funcţiilor şi obiectelor, în lizibilitatea şi fluiditatea lor, în disponibilitatea şi reglarea lor, în semnificaţia lor forţată, în performativitatea lor, în conectarea şi polivalenţa lor, în expresia lor liberă

Nu mai obscenitatea a ceea ce este ascuns, refulat, obscur, cea a vizibilului, a prea vizibilului, a mai vizibilului decât vizibilul, a ceea ce nu mai are secret, a ceea ce e în întregime solubil în informaţie şi comunicare

Marx denunţase deja obscenitatea mărfii, legată de principiul echivalenţei sale, de principiul abject al circulaţiei sale libere. Obscenitatea mărfii ţine de faptul că ea este abstractă, formală şi

uşoară, în comparaţie cu greutatea, opacitatea şi substanţa obiectului Marfa este lizibilă: în opoziţie cu obiectul care nu-şi dezvăluie niciodată complet secretul, ea îşi etalează întotdeauna esenţa ei vizibilă, care este preţul său. Ea este locul transcrierii tuturor obiectelor posibile: prin ea, obiectele comunică forma marfă este primul mare medium al lumii moderne. Dar mesajul pe obiectele îl transmit prin ea este radical simplificat şi este întotdeauna acelaşi – valoarea lor de schimb. Deci, în fond, mesajul nici nu mai există, mediul este cel care se impune în circulaţia sa pură. Să numim aceasta extaz: piaţa este o formă extatică a circulaţiei bunurilor, la fel cum prostituţia şi pornografia sunt o formă extatică a circulaţiei sexului.

Nu trebuie decât să aprofundam puţin această analiză pentru a sesiza în ce constă transparenţa şi obscenitatea universului comunicării, care le-au depăşit de departe pe cele, relative încă, ale universului mărfii

Toate funcţiile reduse la o singură dimensiune, cea a comunicării: acesta este extazul. Toate evenimentele, toate spaţiile, toate memoriile reduse la unica dimensiune a informaţiei: aceasta este obscenitatea.

Obscenităţii calde şi sexuale îi succede obscenitatea rece şi comunicaţională. Prima implica o formă de promiscuitate, cea a obiectelor îngrămădite, acumulate în universul privat, sau a tot ceea ce nu este spus şi mişună în tăcerea refulării dar această promiscuitate este organică, viscerală, carnală. În timp ce promiscuitatea care domneşte în reţelele comunicării este cea a unei saturaţii superficiale, a unei solicitări neîncetate, a unei exterminări a spaţiilor interstiţiale. Ridic receptorul şi toată reţeaua auxiliară mă solicită, mă hărţuieşte, cu insuportabila bunăvoinţă a celui ce vrea şi pretinde să comunice. Posturile de radio libere: unul vorbeşte, altul cântă, altul se exprimă. Foarte bine. Dar în termeni de mediu, rezultatul este următorul: un spaţiu, cel al benzii FM, devine saturat, posturile se încalecă, se amestecă între ele: ceva care era liber prin faptul că exista spaţiu, nu mai este – cuvântul e liber, dar eu nu mai sunt, nu mai ajung să ştiu ce vreau, într-atât este spaţiul de saturat, într-atât este de puternică presiunea a tot ceea ce vrea să se facă auzit.

Cad în extazul negativ al radioului.

Există o stare specifică de fasrinqţie şi He vertij legată de acest delir al comunicării o formă de plăcere unică poate, dar aleatorie şi

ameţitoare. Dacă îl urmăm pe Caillois în clasificarea sa a jocurilor: mimicry, agon, alea, ilynx jocuri de expresie, jocuri de competiţie, jocuri de hazard, jocuri de vertij t, atunci tendinţa întregii noastre culturi ne-ar conduce de la o dispariţie a formelor de expresie şi de competiţie către o extindere a ultimelor două forme, de hazard şi de vertij.

Acestea nu mai implică jocuri de scenă, de oglinzi, de provocări sau de alteritate ele sunt mai degrabă extatice, solitare şi narcisice. Plăcerea jocului nu mai este cea a manifestării scenice sau estetice (seductio), ci cea a fascinaţiei pure, aleatorii şi psihotropice (subductio). Aceasta nu înseamnă neapărat o judecată negativă, este orba aici fără îndoială de o mutaţie profundă şi originală formelor de percepţie şi de plăcere. Abia dacă reuşim să lăsurăm consecinţele unei asemenea schimbări Aplicând echile noastre criterii şi reflexele unei sensibilităţi

„Scenice", riscăm să ignorăm irupţia, în sfera senzorială, a acestei forme noi, extatice şi obscene.

Un lucru e sigur: dacă scena ne seducea, obscenul ne fascinează. Dar extazul este contrariul pasiunii. Dorinţă, pasiune, seducţie sau, după Caillois, expresie şi competiţie? acestea sunt jocurile universului cald. Extaz, fascinaţie, obscenitate, sau, după Caillois, hazard, şansă şi vertij acestea sunt jocurile universului rece, ale universului cool (chiar şi vertijul este rece, cel al drogurilor îndeosebi).

În orice caz, vom avea de suferit datorită acestei extraversiuni forţate a oricărei interiorităţi, datorită acestei introiecţii forţate a oricărei exteriorităţi produse de imperativul categoric al comunicării. Poate că trebuie să ne folosim aici de câteva metafore din domeniul patologiei. Dacă isteria este patologia punerii în scena exacerbate a subiectului, a conversiunii teatrale şi operatorii a corpului, dacă paranoia este patologia organizării, a structurării unei lumi rigide şi geloase, noi trăim, prin promiscuitatea imanenţei şi prin conectarea neîntreruptă a tuturor reţelelor în comunicare şi informaţie, într-o nouă formă de schizofrenie. Nu isteriei nu paranoia proiectivă propriu-zisă, ci acea stare da teroare caracteristică schizofrenului: o prea mare apropiere de toate, o promiscuitate infectă a oricărui lucru, care în invadează şi îl pătrunde fără rezistenţă, fără ca vreun haloj vreo aură, nici măcar cea a propriului său corp, să-l protejeze. Schizofrenul este deschis spre tot fără să vrea, trăind în cea mai mare confuzie. El

este prada obscenă a obscenităţii lumii. Ceea ce îl caracterizează este mai puţin pierderea realului, cum se spune de obicei, cât această proximitate absolută şi această instantaneitate totală a lucrurilor, această supraexpunere la transparenţa lumii. Lipsit de orice scenă şi străbătut fără împotrivire, el nu mai poate produce limitele propriei sale fiinţe, nu se mai poate produce ca oglindă. El devine pur ecran, pură suprafaţă de absorbţie şi de resorbţie a reţelelor de influenţă.

Ritualurile tran.

mre
nţei

Incertitudinea de a exista şi, deci, obsesia de a face proba existenţei noastre biruiesc astăzi, fără îndoială, asupra dorinţei specific sexuale. Dacă sexualitatea este o punere în joc a identităţii noastre (până la faptul de a face copii), atunci noi nu mai suntem în măsură tocmai să ne consacram acesteia, deoarece avem deja prea multe de făcut pentru a ne salva identitatea ca să mai găsim energia care să ne poarte către altceva. Ceea ce ne preocupă, în primul rând, este de a face proba existenţei noastre, chiar dacă ea nu mai are alt sens decât acesta.

Este ceea ce se poate observa, de altfel, în recentele graffiti, de la New York sau de la Rio. Generaţia precedentă spunea. „Eu exist, mă numesc Cutare, trăi esc la New York". Ele aveau o încărcătură de sens, deşi aproape alegorică, cea a numelui. Cele mai noi sunt însă pur grafice şi indescifrabile. Ele spun întotdeauna în mod implicit: „Eu exist", dar în acelaşi timp: „Nu am nume, nu am sens, nu vreau să spun nimic". Necesitatea de a vorbi când nu ai nimic de spus. Iar această necesitate este cu atât mai mare cu cât nu ai nimic de spus, după cum devine cu atât mai imperios să exişti când viaţa nu mai are sens. Dintr-odată, sexualitatea se vede trecută pe planul doi ca o formă deja

luxoasă de transcendenţă, de risipă a existenţei, în timp ce urgenţa absolută este de a verifica pur şi simplu această existenţă.

Îmi revine în minte o scenă dintr-o expoziţie hiper-realistă la Beaubourg: era vorba despre sculpturi, sau mai degrabă despre manechine, absolut realiste, de culoarea cărnii, complet goale, într-o poziţie fără echivoc, banală. Instantaneul unui corp care nu vrea să spună nimic şi care nu are nimic de spus, care se află pur şi simplu acolo, provocând spectatorilor un fel de stupefacţie. Reacţia oamenilor era interesantă: ei se aplecau să vadă ceva, porii pielii, părul pubisului, totul, dar nu era nimic de văzut. Unii voiau chiar să atingă, pentru a verifica realitatea acestui corp, dar firește că așa ceva nu se putea, deoarece totul era deja acolo, în faţa lor. Aşa ceva nu putea să înşele nici măcar ochiul. Când ochiul este înşelai, judecata se amuză ghicind, şi chiar dacă nu urmăreşte să te înşele, există întotdeauna puţină divinaţie în plăcerea estetică şi tactilă pe care ţi-o procură o formă.

Aici, nimic, decât extraordinara tehnică prin care artistul ajunge să stingă toate semnalele divinaţiei. Nu mai rămâne nicio umbră a iluziei în spatele veracităţii firelor de păr. Nu mai rămâne nimic de văzut: de aceea se apleacă oamenii, se apropie şi adulmecă această hiperasemănare halucinantă, spectrală în bonomia sa. Ei se apleacă să verifice acest fapt stupefiant: *o imagine în care nu este nimic de văzut*.

Obscenitatea constă tocmai în faptul că nu este nimic de văzut. Ea nu este sexuală, ci ţine de ordinul realului. Spectatorul se apleacă nu din curiozitate sexuală, ci pentru a verifica textura pielii, textura infinită a realului. Poate că în asta constă azi veritabilul raport sexual: *în a verifica până la ameţeală obiectivitatea inutilă a lucrurilor*.

În numeroase cazuri, imaginarul nostru erotic şi pornografic, toată această panoplie de sâni, de fese, de sexe, nu are alt sens decât să exprime obiectivitatea inutilă a lucrurilor. Nuditatea nu mai serveşte decât ca tentativă disperată de a confirma existenţa unui lucru. Fundul nu mai este decât un efect special. Sexualul nu mai este decât un ritual al transparenţei. Odinioară trebuia ascuns, astăzi el este cel care serveşte la ascunderea puţinului de realitate participând şi el, bineînţeles, la această pasiune dezîncarnată.

De unde vine atunci fascinaţia unor asemenea imagini? Cu siguranţă că nu din seducţie (seducţia este întotdeauna o sfidare la adresa pornografiei, a acestei obiectivităţi inutile a lucrurilor). De fapt, noi nici nu mai uităm la lucruri. Pentru ca să existe privire, trebuie ca

un obiect să se ascundă şi să se dezvăluie, să dispară în fiecare moment, de aceea există în privire un fel de oscilaţie. Aceste imagini, dimpotrivă, nu sunt prinse într-un joc de apariţii şi dispariţii. În ele, corpul apare *jară scânteia unei absenţe posibile*, în starea de deziluzie radicală care este cea a purei prezenţe. Într-o imagine, anumite părţi sunt vizibile, iar altele nu, părţile vizibile le fac pe celelalte invizibile, se instalează un ritm al apariţiei şi al secretului, o linie de fluctuaţie a imaginarului. În timp ce aici totul este de o vizibilitate egală, totul împărtăşeşte acelaşi spaţiu fără profunzime iar fascinaţia vine tocmai din această dezîncarnare (estetica dezîncarnării despre care vorbeşte Octavio Paz). Fascinaţia este pasiunea dezîncarnată a unei priviri fără obiect, a unei priviri fără imagine. De multă vreme t spectacolele noastre mediatizate au depăşit pragul stupefacţiei. O stupefacţie produsă de o exacerbare vitrificată a corpului, de o exacerbare vitrificată a sexului, de o scenă goală pe care nu se întâmplă nimic şi de care totuşi privirea este plină. Este şi fascinaţia informaţiei sau a politicului: nu se întâmplă nimic şi totuşi suntem saturaţi de informaţie şi politic.

Dorim noi această fascinaţie9 Dorim noi această obiectivitate pornografică a lumii? Cum am putea şti? Există fără îndoială un vertij colectiv al saltului în obscenitatea unei forme pure şi goale, în care se joacă în acelaşi timp lipsa de măsură a sexualului şi descalificarea lui, lipsa de măsură a vizibilului şi degradarea lui. Această fascinaţie atinge în egală măsură şi arta modernă, al cărei obiectiv este literalmente de a deveni de neprivit, de a sfida orice seducţie a privirii. Arta modernă nu mai exercită decât vraja dispariţiei sale.

Dar această obscenitate şi această indiferenţă nu conduc neapărat la un punct mort. Ele pot redeveni valori colective; se poate observa, de altfel, cum se reconstituie în jurul lor noi ritualuri, ritualurile transparenţei Pe de altă parte, noi nu facem, fără îndoială, decât să jucăm comedia obscenităţii şi a pornografiei, aşa cum alţii îşi joaca o comedie a ideologiei şi a birocraţiei (este adevărat, la nivel colectiv în Est) sau aşa cum societatea italiană joacă o comedie a confuziei şi a terorismului. În publicitate se joacă o *comedie* a striptease-ului feminin (de unde naivitatea oricărei vendette feministe împotriva unei astfel de „prostituţii"). Şi acesta este un ritual al transparenţei. Eliberare sexuală, pornografie omniprezentă, informaţie, participare, expresie liberă dacă toate acestea ar fi

adevărate, ar deveni insuportabile. Dacă ar fi adevărate, am trăi cu adevărat în obscenitate, adică în adevărul gol, în pretenţia nebună a lucrurilor de a-şi exprima adevărul. Din fericire, destinul lor ne protejează căci, la urma urmelor, atunci când vor *să se verifice*, ele se reversibilizează întotdeauna şi recad în secret.

Despre sex, nimeni nu ar putea să spună dacă a fost eliberat sau nu, dacă nivelul plăcerii sexuale a crescut sau nu. În sexualitate, ca şi în artă, ideea de progres este absurdă. Dimpotrivă, obscenitatea şi transparenţa progresează ineluctabil, tocmai pentru că ele nu mai sunt de ordinul dorinţei, ci de ordinul freneziei imaginii. Solicitarea şi voracitatea, în materie de imagini, cresc fără măsură. *Ele au devenit veritabilul nostru obiect sexual*, obiectul dorinţei noastre. Iar obscenitatea culturii noastre rezidă în această confuzie dintre dorinţă şi echivalentul

(*) Textul a fost publicat pentru prima dată în 1987 (N.T.)

Lâu materializat în imagine nu numai dorinţa sexuală, ti şi dintre dorinţa de cunoaştere şi echivalentul său Laterializat în „informaţie", dintre dorinţa de visare şi echivalentul său materializat în toate Disneyland-urile din lume, dintre dorinţa de spaţiu şi echivalentul său programat în tranzitul de vacanţă, dintre dorinţa de joc şi echivalentul său programat în telematica privată etc. Iar această promiscuitate şi ubicuitate a imaginilor, această [contaminare virală a lucrurilor de către imagini sunt caracteristica fatală a culturii noastre. Şi nu există limite pentru aşa ceva, căci imaginile, spre deosebire de speciile animale sexuate, asupra cărora veghează un soi de reglare internă, nu sunt apărate deloc împotriva înmulţirii la nesfârşit, deoarece ele nu se creează pe cale sexuală şi nu cunosc nici sexul nici moartea. De altfel, de aceea ne şi obsedează, în această perioadă de recesiune a sexului şi a morţii: căci prin de noi visăm la nemurirea protozoarelor, care se multiplică la infinit prin contiguitate şi nu cunosc decât o înlănţuire asexuată.

În ritualurile transparenţei, trebuie să includem 'întreg mediul de proteze şi de protecţie care se substituie apărării biologice şi naturale a corpului. Noi suntem cu toţii copii-celulă, asemeni celui mort de curând în America: trăind în celula sa, în costumul de scafandru oferit de NASA, înconjurat de un întreg corp medical protejat de toate infecţiile printr-un spaţiu imunita artificial, mângâiat de mama sa cu mănuşi de plastic prin pereţii de sticlă, râzând şi

crescând în atmosfera extraterestră sub ochiul atent al ştiinţei (el este fratel experimental al copilului-lup, al copilului sălbatic pe car l-au îngrijit lupii *t* astăzi ordinatoarele sunt cele care îngrijesc copilul deficient). Acest copil-celulă este prefigurarea viitorului, a asepsiei totale, a eliminării tuturor germenilor, formă biologică a transparenţei. El este simbolul existenţei sub vid, specifică până acum bacteriilor şi particulelor din laboratoare, dar care ne va caracteriza pe noi din ce în ce mai mult: presaţi sub vid asemeni discurilor, conservaţi sub vid ca produsele congelate, murind sub vid ca victime ale înverşunării terapeutice. Gândind şi reflectând sub vid după cum of demonstrează pretutindeni inteligenţa artificială.

Cerebralitatea crescândă a maşinilor trebuie să antreneze în mod firesc purificarea tehnologică a corpurilor. Corpul uman va putea să conteze din ce în ce mai puţin pe anticorpii săi, va trebui deci ca el să fie protejat din exterior. Purificarea artificială a tuturor mediilor, a tuturor ambianţelor, va înlocui sistemele imunologice interne falimentare. Şi dacă sunt falimentare, e pentru că o tendinţă ireversibilă numită progres, obligă corpul şi spiritul uman să renunţe la sistemele lor de iniţiativă şi de apărare, pentru a le transfera asupra unor artefacte tehnice. Deposedat de apărarea sa, omul devine complet vulnerabil la ştiinţă. Deposedat de fantasmele sale, el devine complet vulnerabil la psihologie. Lipsit de germenii săi, el devine complet vulnerabil la medicină.

Nu e greşit să spunem că exterminarea oamenilor începe cu exterminarea germenilor. Căci, aşa cum este, cu umorile şi pasiunile sale, cu râsul şi sexul său, cu secreţiile lui, omul nu este el însuşi decât un ordinar virus iraţional, care tulbură universul transparenţei. Atunci când totul va fi purificat, când se va pune capăt proceselor virale, oricărei contaminări sociale şi bacilare nu va rămâne decât virusul tristeţii, într-un univers de o igienă şi o sofisticare ucigătoare.

Gândirea fiind, în felul său o reţea de anticorpi şi un sistem de apărare imunologică natural, este şi ea puternic ameninţată. Ea va fi avantajos înlocuită cu celula cerebro-spinală, eliberată de orice reflex animal sau metafizic. Creierul nostru, corpul nostru însuşi, au devenit această celulă, această sferă purificată, acest înveliş transparent în interiorul căruia ne refugiem, dezarmaţi şi supraprotejaţi, asemeni acelui copil necunoscut făgăduit imunităţii artificiale şi transfuziei perpetue şi condamnat să moară în momentul în care îşi va fi

îmbrăţişat mama

Aceasta e legea azi: fiecare cu celula sa. Tot aşa I obiectul fractal seamănă în cele mai mici amănunte cu cum în spaţiul geografic, odată atinse limitele planetei şi explorate toate împrejurimile, nu putem decât să implodăm într-un spaţiu tot mai restrâns pe zi ce trece, în funcţie de mobilitatea noastră crescândă, a avionului sau a mass-mediei, până la un punct în care toate călătoriile au avut deja loc şi în care toate tendinţele de dispersiune, de evaziune, de deplasare se concentrează într-un punct fix unic, într-o imobilitate care nu mai este cea a nemişcării, ci cea a ubicuităţii potenţiale, cea a unei mobilităţi absolute care îşi anulează propriul spaţiu, parcurgându-l fără încetare şi fără efort la fel a explodat şi transparenţa în mii de fragmente, asemeni cioburilor unei oglinzi, în care vedem reflectându-se încă pe furiş imaginea noastră, cu o clipă înainte de a dispărea. Şi, ca în fragmentele unei holograme, fiecare ciob conţine universul întreg. Aceasta e şi caracteristica obiectului fractal: să se regăsească în întregime până în cel mai mic dintre detaliile sale. La fel putem la fel să vorbim astăzi despre un *subiect fractal* care, în loc să se transcendă într-o finalitate sau într-un ansamblu care îl depăşeşte, se difractă într-o multitudine de ego-uri miniaturizate, asemănătoare toate unele cu celelalte, demultiplicându-se după modelul embrionar ca într-o cultură biologică, saturându-şi mediul prin sciziparitate la infinit. Aşa cum componentele sale elementare, subiectul fractal nu visează decât să-şi semene sieşi în fiecare dintre fracţiunile sale Visul său involuează în jos, ca să spunem aşa, dincoace de orice reprezentare, către cea mai mică fracţiune moleculară a sa. Straniu Narcis, acest subiect; care nu mai visează la imaginea sa ideală, ci la o formulă de reproducere genetică la infinit.

Coşmarul era odinioară de a semăna celorlalţi şi de a se pierde în mulţime Coşmar al conformităţii, obsesie a diferenţei. E nevoie de o soluţie care să ne elibereze de asemănarea cu ceilalţi, Astăzi, obsesia e de a nu semăna decât cu sine însuşi. A ne regăsi pretutindeni, demultiplicaţi, dar fideli propriei noastre formule pretutindeni acelaşi generic, a trece pe toate ecranele în acelaşi timp. Asemănarea nu-i mai vizează pe ceilalţi, ea este asemănarea indefinită a individului cu sine însuşi atunci când se descompune în elementele sale simple. Diferenţa îşi schimbă automat sensul. Ea nu mai este cea dintre un subiect şi altul, ci e diferenţierea internă a aceluiaşi subiect la infinit Fatalitatea

este azi de ordinul vertijului interior, al exploziei în identic, al fidelităţii „narcisice" faţă de propriul său semn şi de propria sa formulă. Alienat în sine însuşi, în multiplele sale clone, în minusculele sale euri izomorfe

Fiecare individ concentrându-se într-un punct hiperpotenţial, ceilalţi nu mai există în mod virtual. Imaginaţia devine acum imposibilă, şi de altfel inutilă, după cum inutilă este imaginarea spaţiului atunci când ai posibilitatea să-l străbaţi instantaneu A imagina pământurile australe şi tot ceea ce ne desparte de ele este inutil de vreme ce avionul ne duce până acolo în douăzeci de ore. A-i imagina pe ceilalţi şi tot ceea ce ne apropie de ei este inutil, de vreme ce „comunicarea" ni-i face instantaneu prezenţi. Imaginarea timpului, a duratei şi a complexităţii sale este inutilă, atâta vreme cât orice proiect se justifică prin operarea sa imediată. Pentru un primitiv sau un ţăran, imaginarea unui dincolo al spaţiului său natal era imposibilă pentru că nu exista nici măcar presentimentul unui altundeva – orizontul era de nedepăşit la nivel mental. Astăzi, dacă imaginaţia este imposibilă, e dintr-un motiv contrar, şi anume că toate orizonturile au fost depăşite, că eşti confruntat dinainte cu toate spaţiile de aiurea şi că nu-ţi mai rămâne, deci, decât să te extaziezi (în sens literal) sau să te retragi din faţa acestei extrapolări inumane.

Această retragere, o cunoaştem bine, este cea a subiectului pentru care orizontul sexual şi social al celorlalţi a dispărut, şi al cărui orizont mental s-a restrâns la manipularea imaginilor şi ecranelor sale. El are tot ce-i trebuie. De ce şi-ar mai face griji pentru sex şi inteligenţă? Dezafectarea de sine şi de ceilalţi apare în cadrul reţelelor, ea este contemporană cu forma deşertică a spaţiului datorată vitezei, cu forma deşertică a socialului datorată comunicării şi informaţiei.

Demultiplicare fractală a corpului (a sexului, a obiectului, a dorinţei): văzute de foarte aproape, toate corpurile, toate feţele se aseamănă. Prim-planul unei feţe este la fel de obscen ca şi un sex văzut de aproape. *Este* un sex. Orice imagine, orice formă, orice parte a corpului văzută de aproape este un sex. Promiscuitatea detaliului, îngroşarea zoom-ului capătă valoare sexuală. Ne atrage exagerarea fiecărui detaliu, mai mult, ne atrage ramificarea, multiplicarea serială a aceluiaşi detaliu. La polul opus al seducţiei, promiscuitatea extremă a pornografiei, care descompune corpurile în cele mai mici elemente, gesturile în cele mai mici mişcări ale lor. Iar dorinţa noastră se

îndreaptă spre aceste noi imagini cinetice, numerice, fractale, artificiale, de sinteză, pentru că ele sunt toate de cea mai mică definiţie. Aproape că s-ar putea spune că ele sunt asexuate, ca şi imaginile porno, din exces tehnic de bunăvoinţă. Dar noi nu mai căutăm în aceste imagini o definiţie şi nicio bogăţie imaginară, noi căutăm vertijul superficialităţii lor, artificiul detaliului lor, intimitatea tehnicii lor. Veritabila noastră dorinţă este cea a artificialităţii lor tehnice şi nimic altceva

Acelaşi lucru pentru sex. Noi exaltăm detaliul activităţii sexuale la fel cum, pe un ecran sau sub un microscop, exaltăm detaliul unei operaţii chimice sau biologice. Urmărim demultiplicarea în obiecte parţiale şi satisfacerea dorinţei în sofisticarea tehnică a corpului. În urma schimbărilor pe care le provoacă în el eliberarea sexuală, corpul nu mai este decât o diversibilitate a suprafeţelor, o înmulţire nesfârşită de obiecte multiple, în care se pierd finitudinea sa, reprezentarea sa dezirabilă, seducţia sa. Corp metastatic, corp fractal, care nu mai este făgăduit nici unei învieri

Metamorfoză Metaforă Metastaza

Unde este corpul din poveste, corpul metamorfozei, cel al înlănţuirii pure a aparenţelor, al unei fluidităţi atemporale şi nesexuale a formelor, corpul ceremonial căruia îi dau viaţă mitologiile sau Opera din Pekin şi teatrele orientale, ori dansul, corp neindividual, dual şi fluid corp fără dorinţă, dar capabil de toate metamorfozele corp eliberat din oglinda lui însuşi, dar abandonat tuturor seducţiilor? Şi ce seducţie este mai violentă decât cea a schimbării de specie, a transfigurării în animal, în vegetal, sau chiar în mineral şi neînsufleţit9 Această mişcare ce ne transformă în trădători ai propriei noastre specii şi ne lasă pradă vertijului tuturor celorlalte, este modelul seducţiei amoroase, care ţinteşte şi ea stranietatea celuilalt sex şi virtualitatea iniţierii în el ca într-o specie animală sau vegetală diferită.

Puterea metamorfozei stă la baza oricărei seducţii, inclusiv la cea a formelor cele mai mobile de substituţie, a chipurilor, a rolurilor, a măştilor. Fiecare seducţie, o înăluim într-o metamorfoză fiecare metamorfoză, o înăluim într-un ceremonial. Aceasta e legea aparenţelor, iar corpul este primul obiect prins în acest joc

Corpul metamorfozei nu cunoaşte nici metafora nici acţiunea sensului. Sensul nu se strecoară înăuntrul său de la o formă la alta, dimpotrivă, formele sunt cele care se strecoară direct de la una la alta,

ca în mişcările de dans sau în ritualurile mascate. Corp nepsihologic, nesexual, corp eliberat de orice subiectivitate şi regăsind felinitatea animală a obiectului pur, a mişcării pure, a unei pure transpariţii gestuale.

El plăteşte, desigur, această capacitate fabuloasă cu o renunţare la dorinţă, la sex şi la reproducere. Dar asta este pentru el un mod de a nu muri Căci a trece de la o specie la alta, de la o formă la alta, este un mod de *a dispărea şi nu de a muri*. A dispărea, înseamnă a te risipi în aparenţe. Nu serveşte la nimic să mori, trebuie să ştii să dispari. Nu serveşte la nimic să trăieşti, trebuie să ştii să seduci.

Corpul metamorfozei nu cunoaşte ordine simbolică, ci doar o succesiune vertiginoasă în care subiectul se pierde în înlănţuirile rituale. Seducţia nu cunoaşte nici ea ordinea simbolică. O ordine simbolică se naşte doar atunci când este înfrânată această transfigurare a formelor din unele în altele, doar atunci se impune o instanţă oarecare, iar sensul se metaforizează conform legii.

Iar corpul devine *metaforă*, scenă metaforică a realităţii sexuale, cu întreg alaiul său de dorinţe şi de refulări, numai după ce s-a sfârşit Marele Joc al Fabulei, al Vârtejului, al Metamorfozei şi odată cu apariţia sexualităţii şi a dorinţei.

Se produce însă aici o sărăcire extraordinară: în loc să fie teatrul somptuos al multiplelor forme iniţiatice, al cruzimii şi al nestatorniciei aparenţelor, spaţiu al fantasmagoriei speciilor, al sexelor şi al diverselor feluri de a muri, corpul nu mai este decât purtătorul unui singur semn între toate: diferenţa sexuală şi scena unui singur scenariu, fantasmatica sexuală inconştientă. El nu mai este suprafaţa fabuloasă pe care se înscriu visele şi divinităţile, ci doar scena fantasmei şi metafora subiectului. Corpul ceremonial nu este transparent unui adevăr, fie el metaforic, al sexului şi al inconştientului (aici se află limitele psihanalizei, care nu a ascultat cu atenţie

Povestea, deşi pretinde mereu că se raportează la ea, şi care este incapabilă să spună ceva despre această fiinţă vertiginoasă, dar fără dorinţă, a metamorfozei).

Formele interacţionează, se schimbă între ele fără a trece prin imaginarul psihologic al unui subiect. Aici, lumea este lume, iar limbajul nu este decât una dintre aceste forme posibile. Imaginarul, imaginarul nostru, nu este decât rămăşiţa psihologică a prestigiului crud al formelor şi aparenţelor. El este forma degradată a iluziei

geniale şi a dominaţiei metamorfozelor

Corp psihologic, corp refulat, corp nevrozat, spaţiu al fantasmei, oglindă a alterităţii, oglindă a identităţii, loc al subiectului pradă propriei sale imagini şi propriei sale dorinţe, corpul nostru nu mai este păgân şi mitic, el este creştin şi metaforic corp al dorinţei şi nu al fabulei.

Noi l-am obligat să suporte un fel de *precipitare materialistă*. Aşa cum îl interpretăm noi astăzi, în locul divinaţiei pe care o putem face în dans, în duel sau în stele, aşa cum îl povestim în simulacrul nostru nemărturisit de realitate, ca spaţiu individual de pulsiune, de dorinţă şi de fantasmă, el a devenit precipitarea materialistă a unei forme seducătoare ce conţinea o uriaşă putere de renegare a lumii, putere ultramondenă de iluzie şi de metamorfoză

După corpul metamorfozei, după cel al metaforei, iată că a venit şi rândul celui al metastazei.

Metafora era încă o figură a exilului, cel al sufletului faţă de corp, cel al dorinţei faţă de obiectul său, cel al sensului faţă de limbaj. Dar exilul oferă întotdeauna o frumoasă distanţă, patetică, dramatică, critică, estetică, serenitate orfană de propria sa lume – el este figura ideală a teritoriului. Detentorializarea, în schimb, nu mai este nicidecum exilul, nu mai este o figură a metaforei, ci una a metastazei. Cea a unei deprivări de sens şi de teritoriu, a unei lobotomii a corpului ce rezultă din supraîncălzirea circuitelor. Electrocutat, lobotomizat, sufletul nu mai este decât o circumvoluţiune cerebrală. De altfel, este probabil ca savanţii noştri să ajungă, într-o bună zi, să-l localizeze în creier, tot aşa cum au fost localizate şi funcţia limbajului sau statul în picioare. Va ţine el de emisfera dreaptă sau de cea stângă9

Definiţia religioasă, metafizică sau filosofică a fiinţei a lăsat locul unei definiţii operaţionale în termeni de cod genetic (ADN) şi de organizare cerebrală (codul informaţional şi miliardele de neuroni) Trăim într-un sistem în care nu mai există suflet, nici metaforă a corpului chiar şi fabula inconştientului şi-a pierdut mult din rezonanţă. Nicio povestire, nicio instanţă, nu ne mai metaforizează prezenţa, nicio transcendenţă nu mai încape în definiţia noastră, fiinţa noastră se epuizează în înlănţuirile sale moleculare şi în circumvoluţiunile sale neuronice.

Aceasta nu mai defineşte indivizi, ci mutanţi potenţiali. Din punctul de vedere al biologiei, al geneticii şi al ciberneticii, suntem cu

toţii nişte mutanţi. Or, pentru mutanţi, nu poate să existe Judecată de Apoi, nici înviere a corpurilor, căci care este corpul care va învia9 El îşi va fi schimbat formula, cromozomii, el va fi fost programat după alte variabile motrice şi mentale, el nu va mai avea dreptul la propria sa imagine.

Handicapul oferă, în acest sens, un veritabil teren de anticipare, un fel de experimentare obiectivă asupra corpului, asupra simţurilor şi a creierului, îndeosebi în raportul său cu informatica. Aceasta ca nouă forţă productivă, imaterială, inumană, iar handicapul ca anticipare a viitoarelor condiţii de muncă într-un univers alterat, inuman, anomalie. Trebuie să-i vezi pe orbi într-un sport cu mingea torbal creat special pentru ei, prinşi în comportamente de science-fiction, reperându-se unii pe alţii prin auz şi reflex animal, aşa cum o vor face curând oamenii într-un proces orb de percepţie tactilă şi de adaptare reflexă, mişcându-se în sisteme ca în interiorul creierului lor sau în circumvoluţiunile unei cutii aceştia sunt orbii şi, mai general, handicapaţii, figuri de mutanţi pentru că mutilaţi şi deci mai apropiaţi de substituire, mai apropiaţi de acest univers telepatic, telecomunicâţional, decât noi ceilalţi, omeneşti prea omeneşti, condamnaţi de absenţa noastră de anomalie la forme convenţionale de muncă.

Prin forţa lucrurilor, handicapatul este un expert virtual în domeniul motor şi senzorial. Şi nu este o întâmplare că socialul se ordonează din ce în ce mai mult în funcţie de handicapaţi şi de promovarea lor operaţională: ei pot deveni minunate instrumente datorită chiar invalidităţii lor. Ei ne pot preceda pe calea mutaţiei şi a dezumanizării.

În această peripeţie cibernetică a corpului, pasiunile au dispărut. Sau, mai degrabă, ele s-au materializat. Tocmai s-a descoperit „molecula angoasei”! Iar François Jacob scrie că centrul plăcerii a fost localizat, undeva în creier sau în măduva spinării. Şi ce miracol: centrul neplăcerii i-a imediat suprapus. Acelaşi F. Jacob ne spune: „Aceasta i-ar fi făcut plăcere lui Freud” (subînţeles: pentru că ţinea la ambivalenţa plăcere-neplacere, i-ar fi plăcut ca această teză să se verifice într-un fel prin juxtapunere anatomică). Minunată naivitate. Unde va fi localizat masochismul, plăcerea neplăcerii? Iar pentru a rămâne în logica lui Freud: plăcerea şi neplăcerea nu ar trebui, în loc să se suprapună, să se schimbe într-un singur punct, deoarece afinitatea lor este totală?

Destul cu asemenea bufonerii ştiinţifice. Ce mai rămâne astăzi din seducţie, din pasiune, din această putere care sustrage fiinţa umană oricărei localizări, oricărei definiţii obiective, ce mai rămâne din această finalitate sau ironie superioară, din această aspiraţie evazivă sau strategie alternativă?

A trecut ea în inconştientul, în refulatul psihanalizei? Dacă ea mai există astăzi, nu poate decât să obsedeze realitatea obiectivă, să obsedeze adevărul însuşi ca perversiune a lui, ca distorsiune şi anomalie a lui, ca accident al lui. Ironia, dacă există, nu poate decât să fi trecut în lucruri. Ea nu poate decât să se fi refugiat în nesupunerea comportamentelor la normă, în falimentul programelor, în dereglarea ascunsă, în regulă ascunsă a jocului, în tăcerea din orizontul sensului, în secret. Sublimul a trecut în subliminal.

Dar mai există oare un versant subliminal al lucrurilor9 Nimic nu e mai puţin sigur. Totul este destinat transparenţei, de aceea nu mai există transparenţă, de aceea nu mai există refulare, nici transgresiune posibilă. Nu mai trebuie să sperăm într-o revoluţie a refulatului (nici psihic, nici istoric). Totul se joacă în imanenţă. De fapt, nici în imanenţă nu e sigur că lucrurile s-ar supune legilor obiective pe care am vrea să le atribuim acestora.

Nu mai există suflu al transcendenţei. Nu mai există decât tensiunea imanenţei. Iar ceea ce trebuie să luăm în considerare sunt efectele uimitoare ce rezultă din pierderea oricărei transcendenţe. Ruptă de transcendenţă, nu înseamnă că lumea ar fi abandonată accidentului pur, unei distribuţii aleatorii a lucrurilor şi unicelor legi ale probabilităţii – asta este fantasma unei conştiinţe orgolioase care crede că lucrurile lăsate în voia lor nu produc decât confuzie. Dar imanenţa lăsată în voia ei nu este deloc aleatorie. Ea desfăşoară înlănţuiri, sau dezlănţuiri, total neaşteptate, *în special această formă unică ce conjugă înlănţuirea cu dezlănţuirea şi care este exponenţialul*. Ridicarea la putere, „die *steigemde Potenz*", se opune mişcării dialectice, „*die dialektische Aujhebung*", care este mişcarea transcendenţei. Această *Steigerung* este ca o provocare lansată de către lucruri, de fiinţe şi de noi înşine, pierderii referinţelor şi transcendenţei. Regăsim, de altfel, această formă înlănţuită/dezlănţuită în figura mitică a provocării şi a seducţiei, despre care se ştie că nu este o relaţie dialectică, ci o ridicare la putere a relaţiei, exprimându-se printr-o potenţi aii zare a mizelor şi

nicidecum printr-un echilibru în seducţie, noi regăsim această formă exponenţială, această calitate fatală al cărei destin ne iartă uneori, pe noi şi pe lucruri atunci când sunt lăsate în voia lor.

Seducţia
sau abisurile superficiale

Seducţia nu este o temă care să se opună altora sau care să dea răspuns altor teme. Seducţia este ceea ce seduce, atâta tot.

La început, aproape un joc de cuvinte: ni se spune că totul duce spre producţie şi dacă totul ar duce spre seducţie?

Un joc de cuvinte este întotdeauna o sfidare, iar simpla aluzie la seducţie într-o epocă a producţiei triumfătoare apare şi ea ca o sfidare teoretică. Sfidarea, nu dorinţa, se află în miezul seducţiei Ea este acel ceva la care nu putem să nu răspundem, în timp ce dorinţei putem să nu-i răspundem. Sfidarea te antrenează dincolo de orice contract, dincolo de legea schimbului, dincolo de echivalenţe, într-o supralicitare care poate să nu aibă sfârşit. Sfidarea, seducţia, mai mult decât principiul plăcerii, ne antrenează dincolo de principiul realităţii.

Seducţia nu este ceea ce *se opune* producţiei. Ea este ceea ce *seduce* producţia la fel cum absenţa nu este ceea ce se opune prezenţei, ci ceea ce seduce prezenţa, la fel cum răul nu este ceea ce se opune binelui, ci ceea ce seduce binele, la fel cum femininul nu este ceea ce se opune masculinului, ci ceea ce seduce masculinul. Ne putem imagina o teorie care ar trata despre semne, despre termeni şi valori în atracţia lor seducătoare, şi nu în contrastul sau în opoziţia lor reglată. O teorie care ar sparge definitiv specul aritatea semnului şi în care totul s-ar juca nu în termeni de distincţie sau de echivalenţă, ci de duel şi reversibilitate. În sfârşit o teorie seducătoare a limbajului

Am putea găsi numeroase exemple pentru această operaţie seducătoare, pentru această străfulgerare a seducţiei făcând să se topească circuitele polare ale sensului. Astfel, în cosmogonia antică, elementele, apă, foc, pământ, aer, nu erau elementele distinctive ale unei clasificări, ci elemente atractive, seducându-se unul pe celălalt, apa sedusă de către foc, apa seducând focul. Dinamica elementară a

lumii este seducţia. Zei şi oameni nu sunt separaţi de prăpastia morală a religiei: ei nu

Im încetează să se seducă reciproc, pe aceste raporturi de seducţie, de joc, întemeindu-se echilibrul simbolic al lumii. Toate acestea s-au schimbat pentru noi – cel puţin în aparenţă. Căci ce se întâmplă cu binele şi răul, cu falsul şi adevăratul, cu toate aceste mari distincţii ce ne servesc la descifrarea lumii şi la păstrarea ei în sfera sensului? Toţi aceşti termeni ţinuţi la distanţă unul de altul cu preţul unei energii uriaşe sunt gata întotdeauna să se desfiinţeze între ei şi să se năruie *întru cea mai mare bucurie a noastră*. Seducţia îi împinge unul către celălalt, îi reuneşte, dincolo de sens, într-un maximum de intensitate şi de farmec

Niciodată semnele distinctive, ori semnele pline nu ne seduc. Există seducţie prin semne vide, ilizibile, insolubile, arbitrare, fortuite, care trec cu puţin alături, care modifică indicele de refracţie al spaţiului. Semne fără subiect al enunţării şi fără enunţ, semne pure, prin aceea că ele nu sunt discursive şi nici nu întemeiază un schimb. Protagoniştii seducţiei nu sunt nici locutorul, nici interlocutorul, ei se află în situaţie duală şi antagonistă la fel cum, semnele seducţiei nu semnifică, ele sunt de ordinul elipsei, al scurt-circuitului, al vorbei de duh.

S-a făcut întotdeauna o confuzie între semnul distinctiv, semnul discursiv, cel al lingvisticii, şi celălalt semn, *trăsătura*. Lingvistica a eşuat (din fericire)

Întotdeauna când a încercat să sesizeze ce conferă seducţie unui poem, unei istorii, unei vorbe de duh (Saussure a presimţit-o în „Anagrame", dar tocmai atunci când e anagramatician şi nu lingvist sau semiotician presimte imanenta reversibilitate a semnului, cea care face ca în poem limbajul să se consume pe sine în deturnarea sa).

Psihanaliza dă şi ea greş când vrea să surprindă caracterul specific de seducţie al unei nevroze, al unui vis, al unui lapsus, al nebuniei însăşi, tocmai pentru că seducţia nu este de ordinul fantasmei şi nici al refulării sau al dorinţei. Psihanaliza nu vede decât simptome peste tot ea este conştiinţa nefericită a semnului.

Astfel, în *Gradiva* de Jensen, reluată şi analizată de Freud, trăsătura de seducţie este piciorul tinerei fete, acel mers uşor pe care îl creează unghiul vertical al piciorului cu solul. Acest semn funcţionează ca seducţie pură, ca semn pur, şi ar fi un contrasens să vrei să-l situezi

în copilărie sau în inconştientul refuiat, pentru a face din el simplul mediu al fantasmelor lui Harold. Semnul cade din seducţie în interpretare, iar Harold cade şi el, în acelaşi timp, din sfera vrăjită a seducţiei în sfera realului şi a matrimonialului. Frumos exemplu de dezvrăjire a interpretării, de deturnare pe care aceasta poate efectua în numele unei discipline oarecare, fie ea psihanaliza, asupra trăsăturii de seducţie însăşi.

Trăsătura de seducţie este mai mult decât un semn.

Vezi privirea, a cărei putere vine tocmai din aceea că ea nu este un schimb, ci un moment dual, o trăsătură dual, instantanee, fără descifrare. Seducţia nu este posibilă decât prin acest vertij de reversibilitate (pe care îl găsim şi în anagramă) care anulează orice profunzime, orice operare de sens în profunzime, vertij superficial, abis superficial. Suprafaţa, aparenţa, acesta este spaţiul seducţiei. Puterii ca stăpânire a universului sensului, i se opune seducţia ca stăpânire a domeniului aparentului. Evităm bucuroşi aparenţele şi veghem asupra profunzimii sensului. Aceasta este legea: orice fiinţă, orice lucru trebuie să vegheze cu pasiune asupra sensului său şi să îndepărteze aparenţele ca fiind malefice. Seducţia este blestemată (însă farmecul său nu provine nicidecum din asta).

În aceste condiţii, numai puţine lucruri acced, şi numai arareori, la aparenţa pură şi doar aceste lucruri sunt seducătoare. Toată strategia seducţiei constă în a aduce lucrările la aparenţa pură, în a le face să strălucească şi să se epuizeze în jocul aparenţei (dar acest joc îşi are regula sa, ritualul său posibil riguros). Suntem supuşi necesităţii de a „produce" lucrurile, în sens literal, căci ele s-au scufundat sub impactul sensului, trebuie deci să le aducem la suprafaţă şi să le facem să reapară în ordinea vizibilului. Secretul nu mai înseamnă deci nimic pentru noi, este bun doar ceea ce e vizibil. Astfel încât putem concepe o lume în care e de ajuns să seducem lucrurile sau să le facem să se seducă unele pe altele.

Pretutindeni se caută să se producă sens, să se semnifice şi să se facă vizibilă lumea. Dar pericolul ce ne ameninţă nu este lipsa de sens, ci dimpotrivă, sufocarea cu sens şi moartea din cauza lui. Tot mai multe lucruri au căzut în prăpastia sensului şi tot mai puţine lucruri au păstrat farmecul aparenţei.

Există ceva secret în aparenţe, tocmai pentru că ele nu se pretează la interpretare. Ele rămân insolubile şi indescifrabile.

Strategia inversă, cea a întregii mişcări moderne, este cea a „eliberării" sensului şi a distrugerii aparenţelor. A veni de hac aparenţelor a fost întotdeauna travaliul esenţial al revoluţiilor. Nu-mi exprim aici vreo nostalgie reacţionară. Încerc pur şi simplu să regăsesc un spaţiu al secretului, seducţia nefiind decât ceea ce face să circule şi să se mişte aparenţa ca secret.

Există ceva mai seducător decât secretul? Am spus deja acelaşi lucru despre provocare şi despre vorba de duh, dar tocmai: toate acestea fac parte din constelaţia seducţiei. După cum seducţia este o provocare adresată ordinii producţiei, tot aşa secretul este o provocare adresată ordinii adevărului şi a cunoaşterii.

Nu este vorba aici de un lucru ţinut secret, căci acesta nu ar face decât să supraexcite voinţa de cunoaştere şi nu ar înceta să apară sub auspiciile vreunui adevăr. Or adevărul nu are nimic seducător. Seducător este numai secretul care circulă, nu ca sens ascuns, ci ca regulă a jocului, ca formă iniţiatică, ca pact simbolic, fără ca vreo cheie de interpretare sau vreun cod să-l dezvăluie. Nu există, de altfel, nimic de revelat şi nu vom spune-o niciodată îndeajuns. NU EXISTĂ NICIODATĂ NIMIC DE PRODUS. în ciuda întregului său efort materialist, producţia rămâne o utopie. Putem noi să ne epuizăm materializând lucrurile, făcându-le vizibile, nu vom suprima niciodată secretul acesta este paradoxul unei producţii care şi-a greşit finalitatea şi care nu poate deci decât să se exacerbeze ea însăşi într-o neputinţă stranie. Nici chiar protagoniştii secretului nu l-ar putea trăda, pentru că el nu este decât actul ritual de complicitate, de împărtăşire a absenţei de adevăr, de împărtăşire a aparenţelor. În seducţie, noi regăsim exerciţiul acestei împărtăşiri şi plăcerea profundă care îl însoţeşte.

Astfel, la Kierkegaard (*Jurnalul urnii seducător*), tânăra fată este o putere enigmatică, iar procesul de seducere este rezolvarea enigmatică a acestei puteri, fără ca secretul să fie vreodată suprimat din ea. Secretul, dacă ar fi suprimat, ar fi sexul, sexualitatea ar fi ultimul cuvânt al acestei istorii, dacă ea ar avea unul. Dar el nu există, şi

*W** psihanaliza se înşală şi ne îngăla şi

— ioi Seducţia rămâne, dincolo de sfârşitul istoriei, adică dincolo de determinarea sexului şi a adevărului său, un duel şi o rezolvare enigmatică.

Ne putem imagina în acest fel că, în seducţia amoroasă, celălalt este locul secretului tău – el este cel care deţine, fără să ştie, ceea ce ţie nu-ţi va fi dat niciodată să ştii. El nu este deci (ca în dragoste) locul asemănării tale, nici tipul ideal a ceea ce eşti, nici idealul ascuns a ceea ce-ţi lipseşte, ci locul a ceea ce-ţi scapă, locul prin care îţi scapi ţie însuţi şi adevărului tău. Seducţia nu este locul dorinţei (deci al alienării), ci al vârtejului, al eclipsei, al apariţiei şi dispariţiei, al licăririi fiinţei. Ea este o artă a dispariţiei, în timp ce dorinţa este întotdeauna o dorinţă de moarte.

Secretul nu este niciodată refulatul. El nu este „tot ceea ce nu ştii şi ai dori să afli despre tine însuţi şi despre sex" (Woody Allen), el este ceea ce nu mai ţine de adevăr. Ceea ce, în exces de sine, se retrage din sine, plonjează în secret şi absoarbe tot ceea ce îl înconjoară. Vertij puternic contagios, seducţia trece prin plăcerea subtilă pe care o resimt fiinţele şi lucrurile de a rămâne secrete *în chiar semnul lor* – în vreme ce adevărul trece prin pulsiunea obscenă de a forţa semnele să spună totul. Seducţia nu numai că se mişcă în jurul regulii fundamentale ea ESTE regula fundamentală şi nu există decât dacă nu este niciodată spusă. Vezi provocarea, care este inversul şi caricatura seducţiei. Ea spune: „ştiu că vrei să fii sedus şi eu te voi seduce „Nimic mai rău decât a trăda această regulă secretă. Nimic mai puţin seducător decât un surâs sau o conduită provocatoare, pentru că ele presupun că n-am putea fi seduşi în mod natural şi că ar fi nevoie de un şantaj pentru aceasta sau de o declaraţie de intenţii: „Lasă-mă să te seduc".

Seducţia nu este dorinţă: ea este ceea ce se joacă cu dorinţa şi se joacă de-a dorinţa. Ceea ce eclipsează dorinţa, ceea ce o face să apară şi să dispară, ceea ce ridică aparenţele în faţa ei pentru a o grăbi către propriul ei sfârşit. Brahma a creat la început, din propria sa substanţă imaculată, o zeiţă cunoscută sub numele de Sharatuya. Când văzu acea superbă fată născută din propriul său corp, Brahma se îndrăgosti de ea. Sharatuya (cea cu o sută de forme) se îndepărtă spre dreapta pentru a-i evita privirea, dar în acea parte apăru imediat un cap pe trupul zeului iar când Sharatuya se întoarse către stânga şi trecu în spatele lui, alte două capete apărură. Ea se înălţă spre cer: un al cincilea cap se formă. Brahma zise atunci fiicei sale: „Să dăm naştere la tot felul de creaturi însufleţite, de oameni, de surâs, de asuras". Auzind aceste cuvinte, Sharatuya reveni pe pământ.

Brahma o luă de soţie şi se retraseră într-un loc secret, unde au rămas amândoi vreme de o sută de ani divini

Strategie a absenţei, a eschivei, a metamorfozei Virtualitate de substituire nelimitată, de înlănţuire fără referinţă. A deruta, a pune capcane care risipesc evidenţele, care strică ordinea lucrurilor şi ordinea realului, care strică ordinea dorinţei A deplasa uşor aparenţele pentru a atinge miezul gol şi strategic al lucrurilor. Aceasta este strategia artelor marţiale orientale, să nu-ţi fixezi niciodată frontal adversarul sau arma lui, să nu te uiţi niciodată la el, ci alături, în punctul gol din care se lansează şi să loveşti acolo, în miezul gol al actului, în miezul gol al armei. La fel şi pentru măcelarul lui Zhuang-Zhe: să nu te uiţi niciodată la animal, să elimini evidenţa corpului animalului, pentru a ajunge la golul interstiţial care articulează organele şi a împlânta acolo cuţitul.

La fel şi cu dorinţa în seducţie, să nu iei niciodată iniţiativa dorinţei, după cum nici cea a atacului. Cel care atacă primul este pierdut, cel care doreşte primul este pierdut. Să nu opui niciodată dorinţa ta dorinţei celuilalt, ci să ţinteşti alături, în ciuda aparenţelor, sau să-l prinzi în propria lui capcană. Pentru seducţie, dorinţa nu există. Ca şi hazardul pentru jucător. El este, cel mult, ceea ce face posibil jocul: o miză. El este ceea ce trebuie să fie sedus, la fel ca toate celelalte, ca Dumnezeu, ca legea, ca adevărul, ca inconştientul, ca realul. Toate aceste lucruri nu există decât în acel scurt moment în care le conjurăm să existe, ele nu există decât prin sfidarea pe care le-o adresăm, prin seducţie adică, cea care deschide în faţa lor această prăpastie sublimă, în care ele se vor prăbuşi neîncetat, într-o ultimă licărire de realitate. Dacă stăm şi ne gândim bine, noi înşine nu existăm decât în acest scurt moment în care suntem seduşi *ţ* indiferent de către cine: un obiect, un chip, o idee, un cuvânt, o pasiune.

Aceasta este atracţia corpului negru al seducţiei. Lucrurile par să-şi urmeze adevărul lor liniar, linia lor de adevăr, dar ele îşi ating apogeul în altă parte, în ciclul aparenţelor. Lucrurile se vor drepte, asemeni luminii într-un spaţiu ortogonal – dar ele au toate o curbură secretă: seducţia este cea care urmează această curbură secretă şi o accentuează uşor, până când, urmându-şi propriul lor ciclu, ele cad în acest abis superficial în care se descompun

Rare sunt lucrurile care ajung la aparenţa pură. Şi totuşi, se poate spune că seducţia este dimensiunea ineluctabilă a oricărui lucru.

Nu e nevoie să-l punem în scenă ca strategie. Lucrurile se iniţiază de la sine în această regulă fundamentală, în această convenţie superioară care prescrie o altă miză decât realul. Suntem cu toţii, asemeni tuturor sistemelor, dornici să ne depăşşim propriul nostru principiu de realitate şi să ne refractăm într-o altă logică

Astfel, în joc, banul este *sedus*: el este deturnat de la legea valorii şi se transformă într-o substanţă de supralicitare şi de provocare. Astfel, dorinţa devine miza unui alt joc care o depăşeşte şi în care protagoniştii dorinţei nu sunt decât figuranţi. Astfel, legea morală însăşi poate fi sedusă. În perversiune, ea participă ca element tactic într-un spaţiu ritual şi ceremonial perversiunea face să funcţioneze legea morală ca şi convenţie pură, iar divinul ca artificiu diabolic.

Principiul reversibilităţii, care este şi cel al magiei şi al seducţiei, se exprimă în obligaţia ca tot ceea ce a fost produs să fie distrus, ca tot ceea ce apare să dispară. Noi am uitat arta dispariţiei (arta ca atare a fost mereu o puternică pârghie de dispariţie putere a iluziei şi a renegării realului). Saturaţi de modul de producţie, trebuie să regăsim căile unei estetici a dispariţiei. Seducţia este una dintre ele: ea este ceea ce ne rătăceşte, ceea ce ne abate din drum, ceea ce face ca realul să se reîntoarcă în marele joc al simulacrelor, ceea ce face ca ceva să apară şi să dispară. Aproape că ar putea fi semnul unei reversibilităţi *originare* a lucrurilor. S-ar putea afirma că *înainte de a fi fost produsă*, *lumea a fost sedusă*, că ea nu există, la fel ca toate lucrurile şi ca noi înşine, decât fiind sedusă. Stranie precedenţă, ce planează şi astăzi asupra întregii realităţi: lumea a fost dezminţită şi deturnată *la origine*. îi este imposibil să se verifice sau se reconcilieze vreodată cu sine, deoarece a fost deturnată de la origini. Negativitatea istorică nu este decât o pioasă versiune a lucrurilor. Cu adevărat diabolică este doar deturnarea originară. Utopiei Judecăţii de Apoi, complementară cu cea a botezului originar, i se opune vârtejul simulării, extazul luciferic al excentricităţii originii şi sfârşitului. Întreaga noastră antropologie morală, de la creştinism la Rousseau, de la păcatul originar la inocenţa originară, este falsă. Ceea ce trebuie substituit păcatului originar, nu este nici mântuirea finală, nici inocenţa, ci *seducţia originară*. Omul nu este nici vinovat, nici nevinovat – el este sedus şi seduce. Vinovat sau nevinovat, este statutul său de subiect sedus şi seducător, este destinul său de obiect, destinul său obiectiv. Nu e greu să-ţi dai seama cât de maniheistă este această teorie. A evoca seducţia, înseamnă a

aprofunda destinul nostru de obiect, iar a se atinge de obiect, înseamnă a trezi principiul Răului.

Seducţia ar fi deci ineluctabilă, iar aparenţa întotdeauna victorioasă. Asistăm, desigur, la o proliferare a sistemelor de sens şi de interpretare care vor să deschidă drumul unei operări raţionale a lumii Interpretarea face furori pretutindeni şi ea este înzestrată, se pare, cu o violenţă distructivă psihanaliza este, în mod sigur, cu teoria sa a dorinţei şi a refulării, ultimul şi cel mai frumos din aceste mari sisteme de interpretare. În acelaşi timp, constatăm că toate aceste sisteme sunt împiedicate să producă ceva care ar ţine de un adevăr sau de o obiectivitate oarecare. În fond, totul rezidă în această răstălmăcire malefică – imposibilitatea, pentru orice sistem, de a se întemeia în adevăr, de a sparge secretul şi de a dezvălui ceva. *Discursul adevărului este pur şi simplu imposibil*. El îşi scapă sieşi. Totul îşi scapă sieşi, totul se joacă de-a propriul său adevăr, totul se scapă de partea seducţiei.

Furia de a dezbrăca adevărul, de a ajunge la adevărul gol, cel care obsedează toate discursurile de interpretare, furia obscenă de a suprima secretul este direct proporţională cu imposibilitatea de a ajunge la el vreodată. Cu cât te apropii mai mult de adevăr, cu atât se îndepărtează mai mult spre punctul omega şi cu atât creşte mai mult furia de a ajunge la el. Dar această furie nu face decât să dovedească eternitatea seducţiei şi neputinţa de a-i veni de hac.

Sistemul actual de disuasiune şi de simulare reuşeşte să neutralizeze toate finalităţile, toţi referenţialii, toate sensurile, dar eşuează când încearcă să neutralizeze aparenţele. El controlează autoritar toate procedurile de producere a sensului, dar nu controlează seducţia aparenţelor. Nicio interpretare nu poate să o cuprindă, niciun sistem nu poate să o abolească. Aceasta e ultima noastră şansă.

Ar exista, în acest sens, o strategie contemporană a seducţiei. împotriva proceselor, poliţieneşti şi informatice, de reperare şi cadrilare tot mai sofisticate, inclusiv de reperare biologică şi moleculară a corpului, împotriva tuturor proceselor de identificare (ce le-au înlocuit pe cele de alienare), de identitate forţată, de detectare şi de disuasiune.

n Cum să ne machiem?

— Cum să ne disimulăm?

Cum să ne lăudăm cu podoaba, cu tăcerea, cu jocul semnelor, cu

indiferenţa – într-o strategie a aparenţelor?

Seducţia ca inventare de stratageme ale corpului, ca machiaj de supravieţuire, ca punere infinită de capcane, ca artă a dispariţiei şi a absenţei, ca disuasiune şi mai puternică decât cea a sistemului.

Împotriva autorităţii teroriste a adevărului şi verificării, a reperării şi programării care ne înconjoară, seducţia este capabilă să reinventeze astăzi puterile malefice pe care le-a ridicat împotriva lui Dumnezeu şi a moralei, puterile artificiului şi ale Geniului Rău al disimulării şi absenţei, al provocării şi al reversiunii pe care ea le-a încarnat dintotdeauna şi pentru care a fost blestemată. Seducţia rămâne forma fermecată a părţii blestemate

De la sistemul obiectelor la destinul obiectului

„Exotismul esenţial este cel al Obiectului pentru subiect".

VICTOR SEGALEN

Într-un prim moment, simularea, trecerea generalizată la cod şi la valoarea-semn, este descrisă în termeni critici, în lumina (sau în umbra) unei problematici a alienării. Mai este pusă în cauză, cu argumente semiologice, psihanalitice şi sociologice, societatea spectacolului şi denunţarea ei. Subversiunea este apoi căutată în transgresiunea categoriilor economiei politice: valoare de întrebuinţare, valoare de schimb, utilitate, echivalenţă. Referenţii acestei transgresiuni vor fi noţiunea de cheltuire la Bataille şi cea de schimb-dar la Mauss, consumarea şi sacrificiul, adică încă o versiune antropologi stă şi anti economi stă, în care critica marxistă a capitalului şi a mărfii se generalizează într-o critică antropologică radicală a postulatelor lui Marx. În Schimbul Simbolic şi Moartea, această critică trece dincolo de economia politică, moartea devine figura însăşi a reversibilităţii (adică a unei răsturnări a tuturor codurilor şi opoziţiilor distinctive care întemeiază sistemele dominante: cea dintre viaţă şi moarte în primul rând cu excluderea morţii – cea dintre subiect şi obiect, dintre semnificant şi semnificat, dintre masculin şi feminin). Transgresiunea codului este reversiunea termenilor opuşi şi deci a diferenţelor calculate care întemeiază privilegiul unui termen asupra celuilalt. Simbolicul este figura acestei reversiuni şi deci figura oricărei revoluţii posibile: „Revoluţia va fi simbolică sau nu va fi deloc". În ordinea limbajului, poezia este această reversibilitate a fiecărui termen al discursului, exterminarea lui, descrisă de Saussure în „Anagrame". Mişcarea este deci cea a restituirii

unei ordini simbolice, asimilată unei autenticităţi superioare a schimburilor, împotriva unei ordini a simulării, adică a unui sistem de opoziţii distinctive guvernând un sens aflat sub control.

Dublă spirală ce duce de la Sistemul Obiectelor la Strategiile Fatale, cea a cotiturii generalizate către o sferă a semnului, a simulacrului şi a simulării şi cea a reversibilităţii tuturor semnelor în umbra seducţiei şi a morţii. Cele două paradigme se diversifică de-a lungul acestei spirale fără a-şi schimba poziţia antagonistă. De o parte: economia politică, producţia, codul, sistemul, simularea de cealaltă: potlatch, cheltuirea, sacrificiul, moartea, femininul, seducţia şi, în ultimul rând, fatalul. Totuşi, amândouă au suferit o inflexiune considerabilă: simulacrele au trecut din al doilea în al treilea ordin, de la dialectica alienării la vârtejul transparenţei. Simultan, după Schimbul Simbolic şi odată cu Seducţia, visul se pierde într-o transgresiune, într-o subversiune posibilă a codurilor, nostalgia se pierde într-o ordine simbolică oarecare, venită din adâncul societăţilor primitive sau din alienarea noastră istorică. Odată cu Seducţia, nu mai există referent simbolic pentru provocarea semnelor şi pentru provocarea prin semne, nu mai există obiect pierdut, nici obiect regăsit, nici dorinţă originară, *obiectul însuşi ia iniţiativa reversibilităţii*, iniţiativa seducerii şi deturnării o altă înlănţuire este determinantă, nu cea a ordinii simbolice (care este cea a unui subiect cu un discurs), ci cea, pur arbitrară, a unei reguli a jocului. Jocul lumii este cel al reversibilităţii. În centrul lumii, nu se mai află dorinţa subiectului, ci destinul obiectului.

Nu totul se reduce la dialectica dorinţei în societăţile capitaliste. Căci semnele, ca să revenim la ele, dacă au la origine o destinaţie, au şi un destin. Iar destinul semnelor este de a fi smulse destinaţiei lor, dezmințite, deplasate, derivate, recuperate, seduse. E destinul lor, în sensul de ceea ce li se întâmplă întotdeauna, e destinul nostru, în sensul de ceea ce ni se întâmplă întotdeauna. Acest luciu e profund imoral. Există în orice reversibilitate ceva imoral, ce provine dintr-o ironie superioară. Această temă este foarte puternică în toate mitologiile şi culturile diferite de a noastră. Noi am privilegiat în sistemele noastre ireversibilitatea timpului, a producţiei şi a istoriei. Dar pasionant este numai ceea ce dezminte această atât de frumoasă ordine a ireversibilităţii timpului şi a finalităţii lucrurilor.

Transgresiunea nu este imorală, dimpotrivă. Ea reconciliază

legea cu ceea ce ea interzice, este jocul dialectic al binelui şi răului. Reversibilitatea însă nu este o lege, ea nu întemeiază o ordine simbolică şi nu se transgresează mai mult decât o ceremonie sau decât regulile unui joc. În reversibilitate, nici timpul nu se reconciliază cu sfârşitul său, nici subiectul cu finalitatea sa. Nu există Judecată de Apoi pentru a despărţi Binele de Rău şi pentru a reconcilia lucrurile cu esenţa lor.

Împotriva tuturor esoterismelor pioase şi dialectice, prin care subiectul cultivă principiul propriului său sfârşit, trebuie să afirmăm acest Exoterism radical, reflectare a Exotismului esenţial al lui Segalen, care este cel al Obiectului pentru subiect, şi despre care el spune: „Dacă savoarea creşte în funcţie de diferenţă, ce este mai savuros decât opoziţia dintre ireductibili, decât şocul contrastelor eterne?" împotriva tuturor interiorităţilor, trebuie să redeşteptăm această Externalitate, această putere exterioară care, dincolo de principiul final al subiectului, instaurează reversibilitatea fatală a Obiectului. Trebuie să redeşteptăm principiul Răului.

Este singurul echilibru în situaţia noastră actuală. Căci societăţile noastre au depăşit, cu ajutorul sensului, al informaţiei şi al transparenţei, punctul-limită care este cel al extazului permanent: extazul socialului (masa), al corpului (obezitatea), al sexului (obscenitatea), al violenţei (teroarea), al informaţiei (simularea). În fond, dacă epoca transgresiunii s-a sfârşit, e pentru că lucrurile însele şi-au transgresat propriile limite. Dacă nu mai putem reconcilia lucrurile cu esenţa lor, e pentru că ele şi-au ridiculizat, şi-au întrecut propria lor definiţie. Într-adevăr, ele s-au transformat în mai social decât socialul (masa), în mai gras decât grasul (obezul), în mai violent decât violentul (teroarea), în mai sexual decât sexul (pornografia), în mai adevărat decât adevăratul (simularea), în mai frumos decât frumosul (moda).

Or, mai frumos decât mine, tu mori, mai adevărat decât mine, tu mori, mai real decât mine, tu simulezi şi mai simulat decât mine, tu mori Teoriei critice trebuie deci să-i substituim o teorie fatală, desăvârşind această ironie obiectivă a lumii.

E cu atât mai straniu să vedem universul nostru sortit fatalităţii, nu transcendente, ci imanente chiar proceselor noastre, suprafuziunii lor, supramultiplicării lor, fatalităţii imanente banalităţii noastre, care este şi indiferenţa lucrurilor faţă de propriul lor sens, indiferenţa

efectelor faţă de propria lor cauză. Toate acestea creează o situaţie originală, cea a unui geniu rău însufleţit de o strategie tăcută nu ironia subiectului faţă de o ordine obiectivă, ci ironia obiectivă a lucrurilor prinse în propriul lor joc nu travaliul istoric al negativului, ci travaliul dedublării şi al ridicării la putere, după cum se poate vedea în *Witz*, care este echivalentul pentru limbai al acestei strategii fatale.

Witz – ui este un mod pentru limbaj de a se preface mai prost decât este, de a-şi scăpa propriei sale dialectici şi înlănţuirii sensului pentru a se lansa într-un proces de contiguitate delirantă, în instantaneitatea şi contiguitatea pură, în obiectualitatea pură. Geniul rău al limbajului constă în a se face obiect acolo unde te aştepţi la subiect şi sens. *Witz* – ui este această predestinare a limbajului la non-sens din momentul în care el se prinde în propriul său joc. Există o pasiune în acest joc, *o pasiune de obiect*, ce ar putea să ne facă să redescoperim o putere estetică a lumii, dincolo de peripeţiile şi pasiunile subiective.

Banalitatea însăşi redevine miraculoasă, această banalitate despre care Heidegger spunea că este a doua cădere a Omului, după cea în Păcatul Originar. Ea este fatalitatea lumii moderne şi dacă ţine de miracol, e pentru că se aprofundează până la a deveni provocare la adresa realităţii însăşi.

Împotriva viziunii banale (convenţionale şi religioase) a fatalului, trebuie să impunem o viziune fatală a banalului. Doar la extremele acestei monotonii, ale aceste insignifianţe şi indiferenţe a sistemelor noastre apar secvenţe, derulări, procese care nu mai ţin de ordinea cauzelor şi efectelor, o sfidare imanentă faţă de derularea însăşi a lucrurilor. Această sfidare nu este nici religioasă, nici transcendentă, şi dacă există aici o strategie, ea nu este a cuiva anume. Este o reversiune imanentă a tuturor eforturilor raţionale de structurare şi de putere. Atât în comportamentul social al maselor (tăcerea lor, acest exces de tăcere, care nu este deloc ceva pasiv, ci o supralicitare a tăcerii şi o strategie a indiferenţei), cât şi în excrescenţa producţiei, în fluctuaţia necontrolabilă a monedelor, în relaţiile obezilor cu propriul lor corp sau chiar în monotonia existenţelor noastre, care este o monotonie de gradul al doilea (datorată *excesului* de sens, de informaţie şi de vizibilitate), totul se petrece aici ca şi cum ar exista o voinţă de sfidare, contrară unei servitudini voluntare, un geniu al indiferenţei care s-ar opune cu succes tuturor manifestărilor

sensului şi diferenţei, dar pe care nu l-am putea imputa nici unui grup, nici unei clase, nici unor indivizi. Ceva face masă, ceva se înscrie într-o reversiune potenţială care se opune vechii dialectici a lucrurilor, sau mai degrabă care nu are nimic de-a face cu ea. Logică tăcută a excrescenţei, a excesului, a deturnării prin exces, a unei reversibilităţi generalizate care izvorăşte din chiar strategiile noastre, din sistemele noastre ajunse la apogeul eficacităţii lor.

Atât de frumoasele noastre strategii ale istoriei, ale cunoaşterii, ale puterii, dispar de la sine. Nu pentru că ar fi eşuat (ele au reuşit probabil şi prea bine), ci pentru că ating în progresiunea lor un dead point în care energia lor se inversează şi în care se devoră, făcând loc unei forme pure şi vide, pasionate şi extatice. Astfel socialul, în extensiunea sa sistematică, creează condiţii fatale pentru socialul însuşi. Masele se afundă în indiferenţa extaziată, în pornografia informaţiei, ele se situează de la sine în centrul sistemului, în punctul inert şi orb de unde îl neutralizează şi îl anulează: masa profită de informaţie pentru a dispărea, informaţia profită de masă pentru a se îngropa în ea grozav şiretlic al istoriei noastre (al sfârşitului istoriei noastre), care-i păpăceşte pe sociologi, pe politicieni şi pe mass-mediaticieni. Ştiinţa, prin sofisticarea investigaţiei sale, îşi distruge obiectul: ea este obligată, pentru a supravieţui, să-l reproducă artificial ca model de simulare. Şi aici, revanşă a obiectului, care nu se mai oferă decât simulat acţiunii tehnicilor noastre. Se pare că subiectul a pierdut pretutindeni, odată cu giroscopul şi referenţialii săi, controlul asupra lucrurilor, văzându-se confruntat, acolo unde miza pe continuitatea lor, cu o reversiune a puterilor sale.

Obiectul, lumea s-au lăsat surprinse un moment (un scurt moment în cosmologia generală) de către subiect şi ştiinţă, dar ele îşi revin astăzi cu violenţă şi se răzbună (asemeni cristalului!). Aceasta este figura fatalităţii noastre, cea a unei răsturnări obiective, a unei reversibilităţi obiective a lumii.

Termenul de fatal nu are nimic fatalist sau apocaliptic. El implică doar această metamorfoză a efectelor (şi nu o metafizică a cauzelor) într-un univers, nici determinist, nici aleatoriu, ci destinat unei înlănţuiri de o mai înaltă necesitate, ce conduce lucrurile către un punct de neîntoarcere, într-o spirală care nu mai este cea a producţiei lor, ci a dispariţiei lor. Tot ceea ce se înlănţuie în afara subiectului, deci în spaţiul dispariţiei lui, este fatal. Tot ceea ce nu mai este o strategie

umană devine tocmai prin asta o strategie fatală. Dar nu există transcendenţă pentru această fatalitate şi ea nu poate fi invocată din exterior.

Fatalul este întotdeauna o anticipare a sfârşitului în origine, o precesiune a sfârşitului ce are ca efect bulversarea regimului cauzelor şi efectelor. O ispită de a trece de partea cealaltă a sfârşitului, de a depăşi acest orizont, de a nega această stare mereu viitoare a lucrurilor. Obiectul este însă întotdeauna *un fapt împlinit*. El este fără finitudine şi fără dorinţă, pentru că şi-a atins deja sfârşitul ei este transfinit, într-un fel. Inaccesibil deci cunoaşterii subiectului, deoarece nu există cunoaştere a ceea ce şi-a dezvăluit întregul său sens, şi mai mult decât sensul său, şi pentru care nu există utopie, pentru că ea este deja realizată. Prin aceasta este Obiectul o enigmă nesfârşită pentru subiect. Prin aceasta este el fatal.

Dacă complexitatea universului nu ar fi decât ascunsă cunoaşterii noastre, ea ar sfârşi prin a fi descoperită. Dar dacă universul este o sfidare adresată soluţiilor succesive care sunt propuse, atunci nu au şanse nici măcar ipotezele cele mai subtile. Căci şi el se subtilizează la infinit şi se reversibilizează în funcţie de ştiinţă. El reacţionează ca viruşii la antibiotice, adaptându-se printr-un şiretlic superior, păstrându-şi intactă virulenţa. Cunoaşterea noastră ar face mai bine dacă şi-ar revizui obiectivele în funcţie de această strategie suplă şi antagonistă. Dar fără speranţe, căci dacă ştiinţa a încropit o viziune a lumii în termeni de probleme temporar nerezolvate, dar nu insolubile, lumea, la rândul ei, rezistă perfect la orice soluţie. Numai cu acest preţ acceptă ea, ironic oarecum, să se conformeze ipotezelor. Dar nu e oare un mister apariţia unei alte necesităţi decât cea a umanului, a unei strategii victorioase a umanului şi a subiectului? Nu e oare un mister această fatalitate ironică a obiectului devenit indescifrabil sub presiunea însăşi a procedurilor noastre de stăpânire şi analiză9 Are vreun sens să pariem pe genialitatea Obiectului său, dimpotrivă această „strategie fatală” nu e decât o eschivare a subiectului, o renegare a realului şi un salt în extazul artificial? Cum ar putea subiectul să viseze să sară peste umbra lui şi să cadă în tăcerea şi destinul perfect al pietrelor, al animalelor, al măştilor, al astrelor, atâta vreme cât el nu poate să se debaraseze de limbaj şi de dorinţă, nici de propria sa imagine, atâta vreme cât obiectul însuşi nu există ca atare decât numit şi dorit de către subiect?

Un lucru e sigur: dacă devenirea-obiect a subiectului este absurdă, e tot atât de lipsit de sens să visezi la o devenire-subiect a obiectului. Şi totuşi, aceasta este pretenţia întregii ştiinţe şi conştiinţe occidentale Toată lumea vrea să creadă în devenirea-subiect a lumii şi în devenirea-lume a subiectului. Când, de fapt, această subiectivitate este propriu-zis de negândit. Când de fapt lumea este *uluitor de obiectivă*, într-un sens exact opus celui al materialismului şi al ştiinţei. Subiectul însuşi este uluitor de obiectiv, adică inalienabil. Nu îşi povesteşte el propria sa fabulă prin limbaj şi în oglinda alienării? Dacă nimic nu are finalitate, totul este metamorfoză, totul este propria sa fabulă. Nu există alt sens pentru „destinul Obiectului".

Există o convergenţă şi o divergenţă radicală între aceste două extreme: de la obiect ca sistem la Obiect ca destin, de la obiect ca structură, ca semn structural, la Obiect ca semn pur, ca şi „cristal". Obsesia obiectelor în configuraţia lor cotidiană consta deja în a trece prin subiect, de a lua prin surprindere dialectica subiectului şi a obiectului. Într-o abordare cum era cea a unui structuralism critic, după moda vremii, faptul de a retrage obiectelor determinaţiile lor curente (întrebuinţare, schimb, funcţie, echivalenţă, proiecţie, identificare, alienare) era deja o manieră de a trece de partea cealaltă a oglinzii. Dar în sfârşit, obiectul mai este somat aici să semnifice, el este termenul pasiv al investigaţiei, el nu este un destin, o provocare, iar cel mai bun lucru pe care îl poate face, într-o asemenea conjunctură, e să se ascundă, după cum bine i s-a lăsat să înţeleagă.

Cu totul altfel este cristalul, Obiectul pur, evenimentul pur, care nu mai are nici început, nici sfârşit şi care începe astăzi, probabil, să-şi spună povestea. Va începe oare chiar să se răzbune, după atâtea secole de servitudine voluntară? Totul se răstoarnă în enigma unui Obiect înzestrat el însuşi cu pasiuni şi strategii originale, un obiect presimţit ca geniu rău, mai rău şi mai genial, în fond, decât subiectul, opunându-se cu succes, într-un fel de duel nesfârşit, acţiunilor acestuia.

Să ne imaginăm Obiectul sub formă pasională. Căci subiectul nu are monopolul pasiunii domeniul său rezervat ar fi mai degrabă cel al acţiunii. Obiectul, în schimb, este pasiv în sensul în care el este locul unei pasiuni, obiective, seducătoare şi răzbunătoare. Această lume, care a fost mult mai mult interpretată şi transformată decât sedusă, caută, poate, să ne seducă ea pe noi, iar această seducţie se face, ca şi în

domeniul uman, cu inteligenţă şi viclenie, cu sfidări şi răzbunări. Ceea ce ne-a fost ascuns până acum, este faptul că subiectul a făcut din lume metafora pasiunilor sale. El a colonizat totul, animalul, mineralul, astralul, istoricul, mentalul. Dar obiectul nu este metaforă, el este pasiune pur şi simplu.

far subiectul nu este, probabil, decât o oglindă în care se joacă şi se reflectă pasiunile obiective.

Dacă obiectul ne seduce, el o face în primul rând prin indiferenţa lui. Pasiunea subiectului este să devină liber, autonom, responsabil, diferit. Obiectul, în schimb, are pasiunea indiferenţei. Pasiuni diferenţiale, energice, etice şi eroice, acestea sunt pasiunile subiectului. Pasiuni indiferenţiale, pasiuni inerţiale, acestea sunt pasiunile obiectului. Pasiuni ironice de viclenie, de tăcere, de conformitate, de servitudine voluntară, opuse celor de libertate, de dorinţă, de transgresiune specifice subiectului. Pasiuni implozive contra pasiunilor explozive. Dar există mai ales, chiar la subiectul însuşi, *pasiunea de a fi obiect*, de a deveni obiect dorinţă misterioasă căreia nu i-am evaluat deloc consecinţele în toate domeniile, politic, estetic, sexual rătăciţi cum suntem în iluzia subiectului, a voinţei şi a reprezentării lui. Cristalul se răzbună.

Sfera pasiunilor sufletului, care au alimentat cronica romanescă şi psihologică vreme de două sau trei secole, s-a îngustat în mod deosebit. Cea a „pulsiunilor", care nu a alimentat cronica decât vreme de cincizeci de ani, pare şi ea ameninţată. Ce mai rămâne? Din tot evantaiul mişcărilor sufletului, se pare că nu mai supravieţuiesc decât două, în aparenţă contradictorii.

Indiferenţa şi nerăbdarea. Ele se opun celor două calităţi tradiţionale ale sufletului: prima, indiferenţa, se opune aspiraţiei pasionate a sufletului către transcendenţă cea de-a doua, nerăbdarea, se opune tradiţionalei „răbdări a sufletului", această virtute a supunerii la încercarea lumii. De fapt, acestea nu mai sunt pasiuni ale sufletului, pasiuni subiective – nu mai există subiect al indiferenţei sau al nerăbdării ci sunt pasiuni obiective.

Lumea însăşi devine indiferentă, şi cu cât devine mai indiferentă, cu atât pare să se apropie mai mult de un eveniment supraomenesc, de un sfârşit excepţional, ce se reflectă în nerăbdarea noastră sporită. Nu numai noi, ci şi istoria, evenimentele par supuse efectelor conjugate ale acestei nerăbdări şi indiferenţe.

Nu eu sunt cel indiferent sau nerăbdător. Lumea pare că vrea să se grăbească, să se exacerbeze, să se impacienteze din cauză încetinelii lucrurilor şi ea este cea care cade în acelaşi timp în indiferenţă. Nu mai suntem noi cei care îi dăm sau îi refuzăm un sens transcendând-o sau reflectând-o Uluitoare este indiferenţa lumii în această privinţă, uluitoare indiferenţa lucrurilor faţă de noi şi pasiunea lor totuşi de a se petrece şi de a-şi amesteca aparenţele (stoicii vorbiseră deja foarte bine despre toate acestea).

Iâgsdifty ic» mi De ce teoria

Iţuis. În acest punct, limbajul şi teoria îşi schimbă sensul. În loc de a funcţiona ca mod de producţie, ele funcţionează ca mod de dispariţie, tot aşa cum Obiectul a devenit mod de dispariţie a subiectului. Acest joc enigmatic nu mai este cel al analizei: el caută să protejeze enigma obiectului prin enigma discursului.

Teoria nu-şi poate propune să fie reflectare a lealului, nici să intre cu el într-un raport de negativitate critică. Acesta a fost legământul pios al unei ere prelungite din Lumini şi el mai reglează încă astăzi statutul moral al intelectualului. Dar această atât de frumoasă dialectică pare azi dereglată. La ce serveşte teoria? Dacă lumea nu poate fi deloc conciliată cu conceptul de real ce i se impune, atunci nu teoriei îi revine, în mod sigur, sarcina de a realiza o asemenea reconciliere; teoria nu face dimpotrivă, decât să o seducă, să smulgă lucrurile din condiţia lor, să le oblige la o supraexistenţă incompatibilă cu cea a realului. Şi ea susţine un asemenea comportament, printr-o autodistrugere profetică. Vorbind de depăşirea economicului, ea nu ar putea fi, la rândul său, o economie a discursului. Ea trebuie să devină excesivă şi sacrificială pentru a vorbi de exces şi sacrificiu. Ea trebuie să simuleze dacă vorbeşte de simulare şi să se folosească de aceeaşi strategie ca şi obiectul său. Dacă vorbeşte de seducţie, teoria trebuie să fie seducătoare şi să utilizeze aceleaşi strategeme. Dacă nu mai are pretenţii de adevăr, ea trebuie să ia forma unei lumi din care adevărul s-a retras. Ea devine atunci însuşi obiectul său.

Statutul teoriei nu poate fi decât cel al unei sfidări a realului. Sau, mai curând, relaţia lor este cea a unei asemenea sfidări Căci realul nu este, fără îndoială, nici el, decât o sfidare a teoriei. Nu o stare obiectivă a lucrurilor, ci o limită radicală a analizei, dincolo de care nimic nu i se mai supune, unde şi despre care nu mai este nimic de

spus. Dar teoria nu este făcută decât pentru a nu se supune realului, pentru care ea este limita inaccesibilă. treconciliere a teoriei cu realul, consecinţă a ireconcilierii subiectului cu propriile sale scopuri, Toate tentativele de reconciliere sunt iluzii şi sunt sortite eşecului.

Teoria nu se poate mulţumi să descrie şi să analizeze, ea trebuie să devină un eveniment în universul pe care îl descrie. Pentru aceasta, e nevoie ca ea să intre în aceeaşi logică şi, mai mult, să o accelereze. Ea trebuie să se smulgă oricărei referinţe şi să nu-şi manifeste orgoliul decât faţă de viitor Ea trebuie să opereze asupra timpului, cu preţul unei distorsiuni deliberate a adevărului actual. Pentru asta, ea trebuie să urmeze modelul istoriei Aceasta a ştiut să scoată lucrurile din natura lor şi din originea lor mitică pentru a le arunca în timp, Astăzi trebuie să le smulgem istoriei şi sfârşitului lor pentru a le redescoperi enigma, parcursul lor reversibil, destinul lor. Teoria însăşi trebuie să-şi anticipeze propriul destin. Căci trebuie prevăzute pentru orice gândire urmări neaşteptate. Ea este sortită, oricum, să fie deturnată, pervertită, manipulată. E preferabil deci ca ea să se deturneze singură, să se deturneze din ea însăşi. Dacă pretinde la vreun efect de adevăr, ea trebuie să-l eclipseze prin propria sa mişcare. Scrierea este făcută pentru asta, Dacă gândirea nu anticipează această deturnare prin chiar scrierea ei, lumea se va ocupa de asta, prin vulgarizare, spectacol sau repetiţie. Dacă adevărul nu se ascunde el însuşi, lumea îl va masca sub formele cele mai diverse, printr-un fel de ironie obiectivă sau de răzbunare.

Încă o dată, la ce serveşte să spunem că lumea *este* extatică sau că *este* ironică sau că *este* obiectivă ea este, atâta tot la ce serveşte să spunem că nu este? Ea este oricum. La ce serveşte să nu o spunem? Ceea ce poate face teoria, este să o provoace să fie mai mult decât este: mai obiectivă, mai ironică, mai seducătoare, mai reală sau mai ireală, ştiu şi eu7 Ea nu are sens decât în acest exorcism Distanţa pe care teoria o ia nu mai este cea de recul, ci cea a exorcismului. Ea capătă astfel forţă de semn fatal, mai inexorabil decât realitatea şi care poate că ne protejează de această realitate inexorabilă şi de această obiectivitate a lumii, de această strălucire a lumii care, dacă am fi lucizi, ar trebui să ne înfurie prin indiferenţa ei.

Să fim stoici, dacă lumea este fatală, să fim mai fatali decât ea. Dacă este indiferentă, să fim mai indiferenţi decât ea. Trebuie să învingem lumea şi să o seducem printr-o indiferenţă cel puţin egală cu

a ei.

Împotriva accelerării reţelelor şi circuitelor, lumea va căuta deci încetineala, inerţia. Prin aceeaşi mişcare, totuşi, ea va căuta ceva mai rapid decât comunicarea: sfidarea, duelul. De o parte inerţia şi tăcerea, de cealaltă, provocarea şi duelul. Fatalul, obscenul, reversibilul, simbolicul nu sunt concepte, deoarece nimic nu distinge ipoteza de aserţiune: enunţarea fatalului este fatală, şi ea, sau nu este. În acest sens, e vorba de un discurs din care adevărul s-a retras (cum retragi un scaun de sub cineva care vrea să se aşeze).

Şi dacă realitatea s-ar dizolva sub ochii noştri? Nu în neant, ci în mai real decât realul (triumful simulacrelor)? Şi dacă universul modern al comunicării, al hipercomunicării ne-ar fi aruncat, nu în non-sens, ci într-o enormă saturare de sens, consumându-se din succesul său fără joc, fără secret, fără distanţă? Dacă toată publicitatea ar fi apologia, nu a unui produs, ci a publicităţii. Dacă informaţia nu ar mai trimite la un eveniment, ci la promovarea informaţiei însăşi ca eveniment? Dacă Istoria nu ar mai fi decât o memorie fără trecut, acumulativă şi instantanee? Dacă societatea noastră nu ar mai fi cea a „spectacolului", cum se spunea în 68, ci, mai cinic, cea a ceremoniei? Dacă politica ar fi un continent din ce în ce în ce mai perimat, înlocuit de vertijul terorismului, al luării generalizate de ostatici, adică figura însăşi a schimbului imposibil? Dacă toate aceste mutaţii nu ar ţine, cum cred unii, de o manipulare a subiecţilor şi opiniilor, ci de o logică fără subiect în care opinia s-ar risipi în fascinaţie? Dacă pornografia ar însemna sfârşitul sexualului ca atare, de vreme ce sexualul, sub forma obscenului, a cuprins totul? Dacă seducţia ar succeda dorinţei şi dragostei, adică şi aici dominaţia obiectului ar succeda celei a subiectului? Dacă strategia ar înlocui atunci psihologia? Dacă nu ar mai exista un alt comportament posibil decât cel de a învăţa, ironic, să dispari? Dacă nu ar mai exista fracturi, linii de fugă, şi rupturi, ci doar o suprafaţă plină şi continuă, fără profunzime, neîntreruptă? Şi dacă toate acestea nu ar fi nici entuziasmante, nici disperante, ci fatale?

Cuprins

Extazul comunicării Ritualurile transparenţei
Metamorfoză, metaforă, metastază…35
Seducţia sau abisurile superficiale…44
De la sistemul obiectelor la destinul obiectului 60
De ce teoria

...75